

Sisäisten vuokrien laskentaperusteiden ja seurakuntien määrärahojen jakope- rusteiden kehittäminen

Lausuntokierros, lokakuu 2024

KIRKKO HELSINGISSÄ
KYRKAN I HELSINGFORS

Sisällys

Lausuntokierros	2
Kysymykset.....	3
Sisäiset vuokrat	4
Sisäisten vuokrien laskentamallit.....	4
Malli A.....	4
Malli B.....	5
Malli C.....	6
Perustelut lausuntokierrokselle valituille malleille.....	7
Seurakuntien määrärahojen jakaminen	12
Seurakuntien määrärahojen jakomallit.....	12
Seurakuntien määrärahojen jakomallien rakenne	13
Malli 1	13
Malli 2	15
Lisät.....	16
Perustelut lausuntokierrokselle valituille malleille.....	17
Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahojen mallien yhdistelmät ja laskelmat	23
Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahaajaon valmistelu	26
Tavoitteet	26
Tehty valmistelu	26
Nykytilanne	30
Helsingin seurakuntayhtymän talouden kokonaiskuva.....	30
Sisäiset vuokrat.....	30
Seurakuntien ja yhteisten palveluiden välinen määrärahajako.....	32
Seurakuntien määrärahojen jakaminen	32
Liitteet	35

Lausuntokierros

Yhteinen kirkkovaltuusto on päättänyt tällä hetkellä käytössä olevista sisäisten vuokrien määräytymisperusteista ja seurakuntien määrärahojen jakoperusteista 27.1.2022 (§ 6) olleessa kokouksessaan. Päätös pohjautui Rohkeasti yhdessä -työskentelyssä vuosina 2019–2021 tehtyyn laajaan valmisteluun.

Erityisesti sisäisten vuokrien määräytymistä muutettiin tuolloin merkittävästi niin, että tilan käyttäjältä veloittettava sisäinen vuokra noudattaa kunkin tilaa todellisia kustannuksia. Muutoksen tavoitteena oli läpinäkyvyyden lisääminen ja todellisten kustannusten tekeminen näkyväksi. Kustannusten kohdistaminen käyttäjälle ja niiden näkyväksi tekeminen tukevat myös tilojen vähentämisen ja talouden rakenteiden keventämisen tavoitetta. Ne ovat lisänneet tilojen yhteiskäyttöä. Helsingin seurakuntayhtymän tavoitteena on vähentää tiloja 40 000–45 000 m² vuoteen 2030 mennessä.

Päätöksessään yhteinen kirkkovaltuusto (27.1.2022 § 6) totesi, että ”seurakuntien lausuntojen sekä laadittujen mallinnusten pohjalta on käynyt ilmeiseksi, että sisäisten vuokrien määräytymisperusteita on tarpeellista jatkokehittää vielä tulevien vuosien aikana”. Tämän vuoksi Helsingin seurakuntayhtymässä käynnistettiin kesällä 2022 Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahojen projekti. Projektin tehtävänä on ollut valmistella seurakuntien määrärahojen jakoperusteet ja sisäisten vuokrien määräytymisperusteet yhteisen kirkkovaltuuston päätöksentekoa varten.

Tällä lausuntokierroksella seurakunnat voivat ottaa kantaa siihen, miten sisäiset vuokrat tulisi laskea ja seurakuntien määrärahat tulisi jakaa vuodesta 2026 eteenpäin. Kirkkojärjestyksen (KJ 3:50) mukaan seurakuntaneuvostolle on varattava tilaisuus antaa lausunto ennen kuin yhteinen kirkkovaltuusto tekee päätöksen asiassa, joka koskee seurakuntayhtymän toiminta- ja taloussuunnitelmaa sekä seurakuntayhtymän talousarviota. Päätös sisäisten vuokrien laskentaperusteista ja seurakuntien määrärahojen jakoperusteista vaikuttaa suoraan näihin molempiin.

Tämä lausuntokierrosmateriaali ei sen sijaan ota kantaa siihen, miten raha tulisi jakaa seurakuntien ja yhteisten palveluiden välillä. Seurakuntien ja yhteisten palveluiden välistä työnjakoa valmistellaan Työnjaon projektissa, jonka tulosten on tarkoitus valmistua syksyllä 2024. Mikäli perussääntöön on tulossa muutoksia, seurakuntaneuvostot voivat ottaa niihin kantaa mahdollisesti myöhemmin järjestettävällä, perussääntöä käsittelevällä lausuntokierroksella. Seurakuntien ja yhteisten palveluiden määrärahaosuudet lasketaan Työnjako-projektissa valmisteltavien päätösten perusteella.

Sekä sisäisten vuokrien määräytymiseen että seurakuntien määrärahojen jakamiseen esitetään erilaisia vaihtoehtoja. Vaihtoehtoja punnitessaan seurakuntaneuvostojen lienee hyvä pohtia sitä, miten erilaiset mallit yhtäältä turvaavat yksittäisten seurakuntien tulevaisuuden toimintaedellytykset ja toisaalta tukevat koko Helsingin seurakuntayhtymän talouden terveen pohjan rakentumista. Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahaajaon tulee myös

pystyä tarvittavalla tavalla vastaamaan tässä hetkessä ja lähitulevaisuudessa eteen tuleviin kysymyksiin ja kehityskulkuihin koskien muun muassa kirkon jäsenyyttä ja merkitystä ihmisten elämässä.

Tavoitteena on, että nyt valittavat mallit olisivat käytössä ja käyttökelpoisia useita vuosia. Se mahdollistaa selkeyden ja jatkuvuuden seurakuntien ja koko Helsingin seurakuntayhtymän talouden ja toiminnan suunnittelussa.

Kysymykset

Sisäiset vuokrat:

1. Mikä sisäisten vuokrien malleista olisi mielestänne paras? Millä perusteilla?
2. Miten suhtaudutte muihin esitettyihin sisäisten vuokrien malleihin? Tulisiko malleja kehittää vielä jollain tavalla?
3. Kenelle/keille kirkkojen sisäänpääsymaksuista kertyvät tulot kulujen jälkeen mielestänne kuuluisivat jatkossa ja millä jakosuhteella? Vaikuttaako valittava sisäisten vuokrien malli asiaan?

Seurakuntien määrarahajako:

1. Kumpi seurakuntien määrärahojen jakomalli on mielestänne paras? Millä perusteilla?
2. Miten suhtaudutte toiseen esitettyyn malliin jakaa määrärahat seurakuntien kesken? Tulisiko malleja kehittää vielä jollain tavalla?

Vastaukset kysymyksiin tulee palauttaa Helsingin seurakuntayhtymän kirjaamoon perjantaihin 11.10.2024 mennessä.

Sisäiset vuokrat

Sisäisten vuokrien laskentamallit

Sisäinen vuokra kohdistaa kiinteistöjen käytöstä ja omistamisesta aiheutuneita kustannuksia toimitilojen käyttäjille. Se on väline kustannustietoisuuden kasvattamiseen, tilojen käytön tehostamiseen sekä omaisuudesta huolehtimiseen. Raha ja resurssit eivät sinänsä lisääny Helsingin seurakuntayhtymässä sisäisen vuokran mallin valinnalla. Muutos syntyy erilaisten mallien erilaisesta ohjausvaikutuksesta. Helsingin seurakuntayhtymässä on ollut käytössä sisäisten vuorien järjestelmä eri muodoissaan koko 2000-luvun ajan.

Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahojen ohjausryhmä on valmistelussaan käsitellyt useita erilaisia sisäisten vuokrien malleja. Mallien kehittämisessä on huomioitu tulevaisuuden kuva, helsinkiläisten tarpeet ja tilojen vähentämisen tarve. Kaikista malleista on tehty laskelmat sekä hyötyjen ja haittojen arviointi.

Valmistelun tavoitteena on ollut, että sisäisten vuokrien laskentamalli on selkeä, se kohtelee eri tahoja tasapuolisesti ja ottaa huomioon helsinkiläisten tarpeen sekä ohjaa tilojen vähentämiseen.

Yhteinen kirkkoneuvosto on ohjausryhmän esityksestä valinnut kolme sisäisten vuokrien mallia, jotka lähetetään lausuntokierrokselle. Mallit ovat:

- Malli A: Sisäinen vuokra perustuu tilojen todellisiin kustannuksiin (nykyinen malli).
- Malli B: Sisäinen vuokra perustuu tilojen todellisiin kustannuksiin, keskustan suurista kirkoista perittävä sisäinen vuokra on 50 % tilojen todellisista kustannuksista. Osa suurten peruskorjausremonttien (yli 5 milj. euroa) investointikuluista katetaan yhteisesti.
- Malli C: Helsingin seurakuntayhtymän kirkkokiinteistöistä sekä kirkkojen toimitilaverkosta ja ylläpidosta päätetään yhteisesti yhteisessä kirkkovaltuustossa, seurakunnilta ei peritä kirkoistaan sisäistä vuokraa.

Kaikki sisäisten vuokrien mallit lasketaan tilojen todellisista kustannuksista. Sisäisiä vuokria valmistellut ohjausryhmä pitää tärkeänä, että erilaisista tiloista tulevat kustannukset ovat edelleen selkeästi nähtävissä. Mallit on kuvattu tarkemmin alla.

Malli A

Malli A vastaa nyt käytössä olevaa sisäisten vuokrien mallia (YKV 27.1.2022 § 6). Siinä **sisäinen vuokra perustuu tiloista tuleviin todellisiin kustannuksiin.**

Helsingin seurakuntayhtymän sisäiset vuokrat määräytyvät kunkin kiinteistön ja toimitilan toissavuoden toteutuneiden kustannusten (käyttökulut, kertakulut ja poistot) mukaisina, suhteutettuna seurakunnan / yksikön käytössä olevien neliöiden määrään. Kiinteistöosaston hallinnon kulut käsitellään erillään kiinteistöjen ja toimitilojen ylläpitokuluista, toisin sanoen niitä ei kohdisteta kohteiden ylläpitokuluihin.

Sisäisten vuokrien veloituksen perusteena käytettävä neliömäärä määräytyy kunkin toimijan edellisvuoden helmikuun loppuun mennessä antaman tilankäyttötarveilmoituksen perusteella.

Investointien yhteydessä aiheutuvat, ei-aktivoitavat, kertaluonteiset kulut kohdistetaan sisäisiin vuokriin erillisten jaksotusperiaatteiden mukaisesti (liitteenä). Käyttömenoja ja poistoja ei jaksoteta, vaan ne kohdistetaan kokonaisuudessaan yksittäisen vuoden sisäisiin vuokriin.

Tilanteessa, jossa tietyistä toimitilasta ei ole käytettävissä toissavuoden 12 kuukauden kustannustoteutumia, veloitetaan sisäinen vuokra tiedossa olevan toteutuman perusteella.

Sisäisiin vuokriin ei kohdisteta erillisiä indeksikorotuksia.

Ulkopuolelta vuokrattavien tilojen osalta sisäinen vuokra määräytyy todellisten vuokrakulujen suuruisena, lisättynä kohteeseen kohdistuvilla ylläpitokuluilla. Ulkopuolelta vuokrattavien tilojen osalta tiloja käyttävä seurakunta tai yhteisten palveluiden yksikkö sitoutuu maksamaan sisäisen vuokran koko vuokrasopimuksen voimassaolon ajan.

Kirkon sisäänpääsymaksusta kertyvät tulot tulevat täysimääräisesti sille seurakunnalle, jonka käytössä kyseinen kirkko on.

Malli B

Malli B vastaa perusperiaatteeltaan mallia A, mutta eroaa siitä kahdelta osin. Alla olevia poikkeuksia lukuun ottamassa mallissa B seurataan mallin A kirjauksia.

1) Keskustan suurten kirkkojen sisäinen vuokra

Mallissa B keskustan suurista, kansallisesti merkittävistä kirkoista ei veloiteta täyttä sisäistä vuokraa. Keskustan suurten kirkkojen sisäinen vuokra määräytyy alla esitetyllä tavalla.

- Keskustan suuria kirkkoja ovat Tuomiokirkko, Johanneksen kirkko, Tempeliahaukion kirkko ja Kallion kirkko.
- Seurakunnilta, joiden alueella keskustan suuret kirkot ovat, veloitetaan kyseisten kirkkojen sisäisistä vuokrista 50 %.
- Ylijäävä 50 % veloitetaan koko yhtymän kehysten kohdasta Muut (sis. esim. tarveharkintaisen määrärahan).

- Kaikkien kirkkojen sisäänpääsymaksuista kertyvien tulojen kanssa menetellään samoin kuin mallissa A.

2) Suuret remontit

Osa suurten peruskorjausremonttien (yli 5 milj. euroa) investointikuluista katetaan yhteisesti. Suurten remonttien kulujen kattaminen yhteisesti koskee kaikkia tiloja, ei vain keskustan suuria kirkkoja. Yli 5 milj. euroa maksavan remontin poistot jakautuvat seuraavasti:

- Tilan käyttäjä maksaa poistoista 70 %.
 - Jos tilassa on useita käyttäjiä, 70 % poistoista jakautuu kaikille käyttäjille käytössä olevien neliöiden suhteessa.
- Loput 30 % jaetaan sisäisessä käytössä olevien neliöiden suhteessa kaikille (myös kyseisen tilan käyttäjä).
- Yllä esitetty jako koskee koko poistosummaa, ei vain 5 milj. euron ylittävää osuutta poistoista.

Malli C

Mallissa C yhteinen kirkkovaltuusto päättää Helsingin seurakuntayhtymän kirkkokiinteistöistä sekä kirkkojen toimitilaverkosta ja niiden ylläpidosta. Seurakunnilta ei tällöin veloiteta kirkoistaan sisäistä vuokraa. Seurakuntien käytössä olevien kirkkojen todelliset kustannukset vähennetään kaikille seurakunnille osoitetusta määräraahakehyksestä ennen kuin määräraha jaetaan seurakuntien kesken. Mikäli yhteisten palveluiden käytössä on kirkkokäytössä olevia kirkkokiinteistöjä, niiden todelliset kustannukset vähennetään yhteisille palveluille osoitetusta määräraahakehyksestä ennen määrärahan jakamista yhteisten palveluiden osastoille. Vastaavasti yhteisten palveluiden osastolta, jonka käytössä kirkkokiinteistö on, ei peritä kirkosta sisäistä vuokraa.

Kirkkokiinteistö on rakennus, jonka rakentamisesta on päätetty kirkkolain (KL 3:21) määräämässä järjestyksessä.

Kirkkojärjestyksen mukaan jokaisella seurakunnalla tulee olla kirkko. Tuomiokapitulin luvalla seurakunta voi käyttää kirkkonaan toisen seurakunnan tai muun yhteisön kirkkoa. Jos samalla alueella toimii kielen perusteella kaksi seurakuntaa, näillä voi olla yhteinen kirkko. (KJ 3:52) Seurakunnan kirkon käytöstä päättää kirkkoherra yhdessä seurakuntaneuvoston kanssa, ja kirkon käyttöä valvoo kirkkoherra. (KJ 3:53)

Kirkkokiinteistöjä ja niiden kokonaisuutta hallinnoi yhteisen kirkkoneuvoston alainen toimielin kiinteistö- ja tilankäyttöstrategioiden mukaisesti. Seurakunnat ovat edustettuina toimielimessä. Toimielin vastaa kirkkorakennuksiin liittyvän päätöksenteon valmistelusta. Kirkkojärjestyksen mukaisesti (KJ 3:50) seurakuntaneuvostolle varataan tilaisuus antaa lausunto ennen kuin yhteinen kirkkovaltuusto tekee päätöksen asiassa, joka koskee seurakunnan toiminnassa käytettävää rakennusta.

Muiden tilojen sisäisten vuokrien osalta seurataan mallin A kirjauksia.

Mallissa C kirkkojen sisäänpääsymaksuista kertyvät tulot esitetään jaettavaksi seurakuntien kesken seuraavasti:

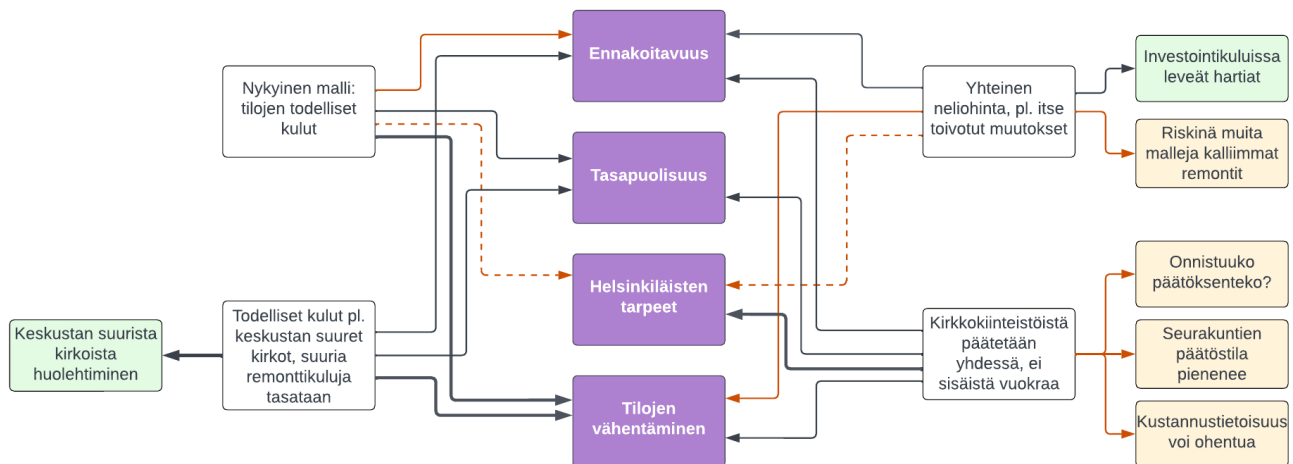
- Tulonhankkimisesta aiheutuvat kustannukset korvataan täysimääräisesti sille seurakunnalle, jonka käytössä on kirkko, josta tulot kertyvät
- Jäljelle jäävä nettotulo jakautuu seuraavasti:
 - Tuloa hankkiva seurakunta saa tuloista 50–60 %.
 - 40–50 % tuloista jaetaan muille seurakunnille jäsenmäärän suhteessa.

Perustelut lausuntokierrokselle valituille malleille

Erilaisten sisäisten vuokrien mallien kehittämisessä on huomioitu tulevaisuuden kuva, helsinkiläisten tarpeet sekä tilojen vähentämisen tarve.

Valmistelun aikana sisäisiä vuokria on lähestytty kolmesta erilaisesta lähtökohdasta: 1) tilan käyttäjältä veloitetaan tilasta sisäistä vuokraa, joka noudattaa tilan todellisia kustannuksia, 2) tilan käyttäjältä veloitetaan tilasta sisäistä vuokraa, joka perustuu kaikille Helsingin seurakuntayhtymän tiloille laskettuun yhteiseen neliöhintaan sekä 3) tiloista päätetään yhteisesti, jolloin tilan käyttäjältä ei veloiteta tilastaan sisäistä vuokraa.

Kaikista erilaisista malleista on tehty hyötyjen ja haittojen arviointi. Hyötyjä ja haittoja on tarkasteltu suhteessa valmistelulle asetettuihin tavoitteisiin, Kirkko Helsingissä -strategiaan sekä Helsingin seurakuntayhtymän keskeisiin riskeihin.

Kuva 1: Erilaisten sisäisten vuokrien mallien hyödyt ja haitat. Hyödyt on kuvattu mustilla viivoilla ja haitat punaisilla viivoilla.

Asian valmisteluun liittyen keväällä 2024 on kuultu luottamushenkilöitä, kirkkoherroja ja yhtymän johtoa. Sisäisten vuokrien osalta kannatusta saivat sekä nykyinen malli, jossa sisäiset vuokrat lasketaan tilan todellisten kustannusten perusteella, että malli, jossa kirkkorakennuksista päätetään yhteisesti, eikä seurakunnailta veloiteta niistä sisäistä vuokraa. Näiden lisäksi toivottiin suurten remonttikustannusten jakamista isommille harteille. Lisäksi

vastauksissa nousi esille tarve yhteiseen kiinteistö- ja tilastrategiaan sekä kysymys seurakunnan päätösvallasta suhteessa tiloihin, erityisesti kirkkoihin.

Kevään 2024 kuulemiskierroksen sekä hyötyjen ja haittojen arvioinnin perusteella lausuntokierrokselle on valittu kaksi mallia, joissa tilan käyttäjältä veloitetaan sisäistä vuokraa tiloista tulevien todellisten kustannusten mukaisesti sekä malli, jossa tiloista päätetään yhteisesti. Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahaajaon ohjausryhmä näkee, että valitut mallit täyttävän parhaiten erilaiset, sisäisten vuokrien kehittämislle asetetut tavoitteet.

Sisäisten vuokrien **mallit, joissa tilan käyttäjältä veloitettu sisäinen vuokra pohjautuu tilojen todellisiin kuluihin** (mallit A ja B), tukevat kustannustietoisuutta tiloista tulevien kulojen osalta. Näin ne vastaavat suoraan todellisten kustannusten näkyväksi tekemisen tarpeeseen. Se puolestaan tukee tilojen vähentämisen tavoitetta. Tämä on ollut keskeinen peruste nykyisen sisäisten vuokrien laskentatavan (malli A, Sisäinen vuokra perustuu tiloista tuleviin todellisiin kustannuksiin) käyttöön ottamiseen. Se on myös johtanut tiloista luopumisiin ja niiden yhteiskäyttöön.

Nykyisessä sisäisten vuokrien mallissa on kuitenkin todettu olevan myös joitain merkittäviä haittoja. Isojen remonttien poistojen sisällyttämisestä täysimääräisenä tilan käyttäjän sisäiseen vuokraan on seurannut tilanteita, joissa seurakunta on päättänyt luopua juuri korjatusta tilasta, kun sen korjauksen kustannukset alkavat näkyä seurakunnan sisäisessä vuokrassa. Turhien tai liian suurten remonttien tekeminen ei ole kestävää taloudellisesti tai ympäristön näkökulmasta. Korjauksesta tulevat poistot ja muut tilasta tulevat kustannukset eivät myöskään poistu, niin kauan kuin tila on Helsingin seurakuntayhtymän hallussa. Ne vain siirtyvät kiinteistöosastolle yhteisiksi kuluiksi.

Nykyisen sisäisten vuokrien laskentatavan on koettu olevan ennakoimaton. Ennakoimattomuutta on lisännyt samaan aikaan uuden sisäisten vuokrien laskentatavan käyttöön ottamisen kanssa tapahtunut poistoajan muutos vuoden 2022 alusta lukien (useat poistoajat lyhenivät aiemmasta tasostaan, kirkkohallituksen suositusten mukaisesti). Nykyinen sisäisten vuokrien laskentatapa on otettu käyttöön vuoden 2023 alussa. Ennakoimattomuuden kokemus voi siis ainakin osin liittyä laskentatavan vaihtumiseen ja siitä seuranneisiin muutoksiin, jotka tasaantuvat ajan kuluessa.

Lisäksi tilamäärärahan poistaminen vuoden 2023 alusta (YKV 9.12.2021 § 108) on johtanut tilanteeseen, jossa seurakuntien, joissa on paljon ja/tai suuria kirkkosaleja, toimintaan käytettävissä olevan rahan määrä on vähentynyt selvästi. Erityisesti tämä koskee Tuomiokirkkoseurakuntaa.

Mallissa B (*Sisäinen vuokra perustuu tilojen todellisiin kustannuksiin, keskustan suurista kirkkoista perittävä sisäinen vuokra on 50 % tilojen todellisista kustannuksista. Osa suurten peruskorjausremonttien investointikuluista katetaan yhteisesti.*) on pyritty ratkaisemaan keskeisiä mallin A haittoja kuitenkin niin, että mallin A tuottama kustannustietoisuus säilyisi mahdollisimman pitkälti.

Keskustan suurten kirkkojen sisäisten vuokrien huojennus helpottaa keskustan seurakuntien tilannetta. Keskustan suuret kirkot ovat sekä kooltaan suuria että kulttuurihistoriallisesti merkittäviä. Niistä huolehtimisella on selkeä kaupunkikuvallinen arvo. Näistä kirkoista Helsingin seurakuntayhtymä ei tule luopumaan missään tilanteessa.

Keskustan suuret kirkot ovat seurakunnilleen kalliita pitää. Kun sisäisten vuokrien taso lasjetaan niissä puoleen, seurakunnan hoidettavaksi jäävä sisäinen vuokra on lähellä muiden kirkkojen sisäisten vuokrien keskiarvoa. 50 % huojennus keskustan suurten kirkkojen sisäisiin vuokriin on myös sama, jota käytetään yhteisen kirkkovaltuuston vuosille 2024–2025 osoittamassa tasapainotuslisämäärärahassa (YKV 27.04.2023 § 38).

Suurten remonttien poistojen tasaaminen kaikkien toimijoiden kesken puolestaan tasaa suurista peruskorjausremonteista tilan käyttäjälle tulevaa kustannuspainetta. 5 milj. euron raja on valittu niin, että peruskorjausremontit pääosin ylittävän sen. Pienemmän ylläpito- tai huoltokorjaukset jäävät puolestaan pääosin sen alle.

Suuri osa Helsingin kirkoista on rakennettu vuosien 1950 ja 1990 välillä, ja täten ne ovat parhaassa peruskorjausiässä. Monet Helsingin seurakunnista ovat tulevina vuosina tilanteessa, jossa tiloissa on merkittäviä korjaustarpeita. Suurten korjausten kustannusten tasaamisen voi myös olettaa ehkäisevän tilanteita, joissa seurakunnat päätyvät kustannussyistä luopumaan juuri korjatuista tiloistaan.

Malli C lähestyy tiloista tulevien todellisten kustannusten kattamista hyvin erilaisesta näkökulmasta. Siinä **kaikista Helsingin seurakuntayhtymän kirkkokiinteistöistä päätetään yhteisesti, eivätkä seurakunnilta veloiteta käytössään olevista kirkoista sisäistä vuokraa**. Kirkkolain ja Helsingin seurakuntayhtymän perussäännön mukaan seurakuntayhtymä omistaa kaikki seurakuntien käytössä olevat tilat ja kiinteistöt. Tämän vuoksi niistä on myös mahdollista päättää yhteisesti.

Malli C mahdollistaa nykyistä paremmin kirkkokiinteistöjen kokonaisuuden tarkastelemisen ja siitä päättämisen. Tällöin kirkkokiinteistöjen kehittämistä sekä niiden mahdollista vähentämisen ja jäljelle jäävien tilojen sijoittumisen tarkastelua on mahdollista tehdä kokonaisuudesta käsin. Näin helsinkiläisten tarpeet tulevat huomioitua entistä paremmin. Helsingin seurakuntayhtymän kirkkokiinteistöjen kokonaisuutta voi myös peilata Helsingin kaupungin kehityksen trendeihin ja suunnitelmiin.

Malli tuo ennakoitavuutta seurakuntien taloudenpitoon, kun niiltä veloitettavien sisäisten vuokrien osuus vähentyy selkeästi. Toisaalta kaikki seurakunnat vastaavat kaikkien Helsingin seurakuntayhtymän kirkkokiinteistöjen kuluista yhteisesti. Tällöin kirkkokiinteistöihin tehtävät remontit ja investoinnit vähentävät kaikkien seurakuntien toimintaan käytettävän rahan määrää.

Mallissa C on myös merkittäviä haittoja ja riskejä. Kirkkojärjestyksen mukaan kirkkoherra ja seurakuntaneuvosto päättävät kirkkojen käytöstä. Malli, jossa kirkkokiinteistöistä päätetään yhdessä samalla, kun kirkkoherra ja seurakuntaneuvosto päättävät kirkon käytöstä, voi tuoda turhaa jännitettä seurakunnan toiminnan ja yhteisen päätöksenteon välille. Suurena

riskinä voi ylipäättään pitää yhteisen päätöksenteon onnistumista. Sen tulisi samaan aikaan vastata sekä helsinkiläisten ja kaupungin kehityksen tuomaan tarpeeseen että tilojen vähentämisen ja talouden tervehdyttämisen tarpeeseen. Mallissa C kirkon käyttäjän kustannustietoisuus voi myös ohentua, kun käyttäjän ei tarvitse huolehtia kirkon ylläpitämisestä ja korjaamisesta tulevista kuluista.

Seurakuntien kirkkokiinteistöt ovat hyvin erilaisia, mikä luo seurakuntien välille epätasa-arvoa tässä mallissa. Osa kirkoista on monitoimitiloja, joiden lisäksi seurakunta ei tarvitse muuta tilaa. Toisissa seurakunnissa kirkkorakennuksen muokkaaminen monitoimiseksi on hyvin vaikeaa, jolloin seurakunta tarvitsee kirkkonsa lisäksi muitakin tiloja. Mallin C keskeisenä tavoitteena on se, että kirkkojen toimitilaverkoston kokonaisuudesta olisi mahdollista päättää yhdessä. Tällöin koko kirkkokiinteistöistä tulee voida päättää yhdessä. Vain niin on mahdollista saada aikaan mallilla haettuja hyötyjä. Valmistelun keskeisenä periaatteena on, että kustannukset seuraavat päätöksentekoa. Tästä seuraa se, että seurakunnat maksavat yhteisesti kirkkokiinteistöistä kokonaisuudessaan tulevat kulut.

Lausuntokierrosmateriaalin lähtiessä lausuntokierrokselle yhteinen kirkkovaltuusto ei ole vielä käsitellyt Helsingin seurakuntayhtymän kiinteistö- ja tilankäyttöstrategioita. Yhteiselle kirkkovaltuustolle hyväksyttäväksi esitetyssä tilankäyttöstrategian luonnoksessa todetaan sisäisistä vuokrista seuraavasti: "Yhtymän kaikista tiloista peritään sisäistä vuokraa erikseen päätettävän vuokrajärjestelmän mukaisesti. Sisäisten vuokrien järjestelmä kytkee yhteen yhtymän tilastrategian ja kiinteistöstrategian. Periaatteet voivat olla erilaisia eri tilatyypin osalta. Vuokrajärjestelmä kuvaa kiinteistön omistamisen ja tilojen käytön suhdetta ja vastuiden jakoa. Se ohjaa myös tehokkaaseen ja tarkoituksenmukaiseen tilankäyttöön. Vuokrajärjestelmä auttaa päättäjiä ja muita toimijoita ymmärtämään todellisten tilakustannusten tasoa ja niiden suhdetta kaikkeen muuhun rahan käyttöön."

Kaikkien ylläesiteltyjen sisäisten vuokrien mallien voi nähdä olevan linjassa yhteisen kirkkovaltuuston yhteiselle kirkkovaltuustolle esittämien strategioiden kanssa. Jokainen niistä pohjautuu todellisiin tiloista tuleviin kustannuksiin ja niiden näkyväksi tekemiseen. Omistajan ja käyttäjän osalta kaikissa malleissa tilojen omistajana on seurakuntayhtymä ja käyttäjänä seurakunta. Se, miten tätä käytännössä toteutetaan, vaihtelee mallien A ja B sekä C välillä: malleissa A ja B seurakunnat päättävät itsenäisesti käyttämistään tiloista, mutta myös maksavat niistä tulevat kulut. Mallissa C yhteinen kirkkovaltuusto päättää omistamistaan kirkkokiinteistöistä ja myös kuluista huolehditaan yhteisesti. Sen kautta, että tiloihin liittyvä päätösvalta ja kustannukset kulkevat käsi kädessä, kaikki mallit ohjaavat tehokkaaseen tilojen käyttämiseen.

Lisäksi valmistelussa on ollut esillä malleja, joissa **sisäinen vuokra perustuu yhteiseen, todellisten kulujen pohjalta laskettuun neliöhintaan** (sisäisessä käytössä olevien tilojen kulut jaetaan niiden neliömäärällä). Myös tätä mallia kannatettiin keväällä 2024 olleessa Howspace-työskentelyssä ja seurakuntaneuvostoille tehdyssä kyselyssä. Tällaisten mallien hyötynä on niiden tuoma ennakoitavuus sekä laajemmat hartiat remonttikulujen kattamiseen.

Haittana neliöhintaan pohjautuvassa sisäisten vuokrien järjestelmässä on tiloihin liittyvän kustannustietoisuuden vähentyminen, mikä lisää riskiä sekä kalliimpiin remontteihin että tilojen vähentämisen tavoitteen epäonnistumiseen. Kaikille tiloille yhteinen neliöhinta ei huomioi tilan kuntoa, eikä näin kannusta toimimaan tiloissa, joissa on jo enemmän käytön jälkiä.

Malli voi myös kannustaa seurakuntia luopumaan tiloista, joiden sisäinen vuokra nousee merkittävästi suhteessa niiden todellisiin kustannuksiin (esimerkiksi pienet kerhotilat). Tämä voi johtaa siihen, että samalla, kun neliöiden määrä vähenee, tiloista tulevien kulujen määrä pysyy kuitenkin aiemmalla, korkeammalla tasollaan. Tämä nostaa jäljelle jäävien tilojen neliövuokraa. Näiden syiden vuoksi lausuntokierrokselle ei ole valittu sisäisten vuokrien mallia, joka perustuisi yhteiseen neliöhintaan.

Aiemmin käytössä olleen tilamäärärahan kautta seurakunnille on korvattu niiden käytössä olevien sakraalitulojen (pääsääntöisesti kirkkosalit) sisäinen vuokra. **Sakraalitulojen huomiointi** ja niistä veloitettavien sisäisten vuokrien poistaminen on ollut esillä myös vuosina 2023–2024 tehdyssä valmistelussa. Tämä tasoittaisi tilannetta eri seurakuntien ja niiden erilaisten kirkkojen välillä. Sakraalitulojen sisäisten vuokrien poistaminen ei kuitenkaan tue tilojen vähentämisen tavoitteen toteuttamista. Se myös vähentää kustannustietoisuutta tilojen osalta. Sakraalitulojen määrittelyn on aiemmin koettu olevan hieman epäselvää ja epämääräistä. Näiden syiden vuoksi myöskään sitä ei ole valittu lausuntokierrokselle.

Sekä Howspace-työskentelyssä että yhteisen kirkkovaltuuston keskusteluissa on noussut esille kysymys **korjausrahaston** perustamisesta. Hallinnollinen (korjaus)rahasto, jota ehdotetaan, ei ole hyvän kirjanpitotavan mukainen, ja kirkossa niistä on luovuttu 2000-luvun alun jälkeen. Korjausrahaston tarkoitus toteutuu osana Helsingin seurakuntayhtymän taloussuunnittelua, talousarvioita ja tilinpäätöksiä. Kiinteistöjen korjaustarve huomioidaan seurakuntayhtymän vuotuisessa ja pitkäaikaisessa taloussuunnittelussa, joka perustuu kokonaistalouden kantokykyyn. Samalla huomioon otetaan seurakuntayhtymän omistuksessa olevan kiinteistö- ja asuntokannan vuokra- ja myyntituotot ja rahamääräisten sijoitusten tuotot. Rahaston pääoman kerryttäminen veisi vuosia. Sen hallinnointi lisäisi myös seurakuntayhtymän jo ennestään monipolvista päätöksentekoa. Näiden syiden vuoksi lausuntokierrokselle ei lähetetä korjausrahastoa koskevaa esitystä.

Seurakuntien määrärahojen jakaminen

Seurakuntien määrärahojen jakomallit

Seurakuntayhtymä jakaa sen alueelta kerättävät kirkollisverotulot seurakunnille ja seurakuntien seurakuntayhtymän perussäännössä sopimaan yhteiseen työhön toimintaa, palkkoja ja tiloja varten. Nykyinen seurakuntien määrärahojen jakotapa (edellinen YKV:n päätös liitteenä), jossa huomioidaan seurakuntien jäsenten lisäksi seurakuntien alueella asuvat ihmiset, on ollut käytössä Helsingin seurakuntayhtymässä 2010-luvun alkuvuosilta.

Erilaisten määrärahojen jakomallien valmistelu on lähtenyt liikkeelle Helsingin seurakuntien tulevaisuuden kuvasta, helsinkiläisten tarpeista ja tasapuolisuudesta suhteessa erilaisiin seurakuntiin. Malleista on tehty laskelmat sekä hyötyjen ja haittojen arviointi.

Valmistelun tavoitteena on ollut, että nyt valittava jakomalli on selkeä ja tasapuolinen, se vastaa helsinkiläisten ja tämän ajan tarpeisiin sekä tukee Kirkko Helsingissä -strategiaa. Kirkkolain (KL 3:18) mukaan kukin seurakunta päättää itsenäisesti sille talousarviokehityksessä osoitettujen varojen käytöstä.

Yhteinen kirkkoneuvosto on ohjausryhmän esityksestä valinnut kaksi seurakuntien määrärahojen jakomallia, jotka lähetetään lausuntokierrokselle. Mallit ovat:

- **Malli 1**

- Perusosa
 - 100 % jäsenet
- Toiminnan perusteella muodostuva määrärahaosuus
 - Diakoninen tarve
 - Kirkko Helsingissä -strategia
- Lisät
 - Tuomiokirkkoseurakunnan erityislisä
 - Ruotsinkielisten seurakuntien erityislisä
 - Vieraskielisen työn lisä

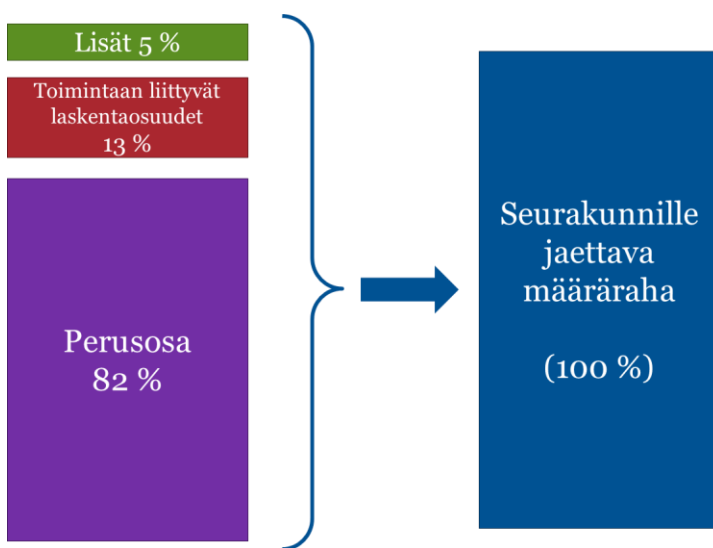
- **Malli 2**

- Perusosa
 - 70 % jäsenet ja 30 % alueella asuvat
- Toiminnan perusteella muodostuva määrärahaosuus
 - Rippikoulun käyneet
 - Toimitukset
 - Kirkko Helsingissä -strategia
- Lisät
 - Tuomiokirkkoseurakunnan erityislisä
 - Ruotsinkielisten seurakuntien erityislisä
 - Vieraskielisen työn lisä

Seurakuntien määrärahojen jakomallien rakenne

Esitettävät määrärahojen jakomallit rakentuvat kolmen elementin kautta. Ne ovat perusosa, toiminnan perusteella laskettava osa sekä lisät. Jokaiselle elementille on määritelty oma suhteellinen osuutensa, jonka pohjalta elementtien koko määräytyy kaikissa erilaisissa seurakuntien määrärahojen jakomalleista. Eri elementtien suhteelliset osuudet kokonaismäärärahasta ovat seuraavat:

- Perusosa 82 %
- Toiminnan perusteella muodostuva määrärahaosuus 13 %
- Lisät 5 %

Kuva 2: Seurakuntien määrärahojen jakomallien eri elementtien suhteelliset osuudet.

Molempien mallien laskennassa käytettävät luvut pohjautuvat kirkon omiin jäsentilastotietoihin (Kirjuri) tai Tilastokeskuksen tietoihin.

Malli 1

Perusosa

Mallissa 1 perusosa lasketaan puhtaasti seurakunnan jäsenmäärän perusteella. Tällöin jokainen seurakunta saa perusosasta suhteellista jäsenmääräänsä vastaavan osuuden.

Toiminnan perusteella muodostuva määrärahaosuus

Toiminnan perusteella muodostuvassa määrärahaosuudessa huomioidaan alueen diakoninen tarve ja Kirkko Helsingissä -strategia.

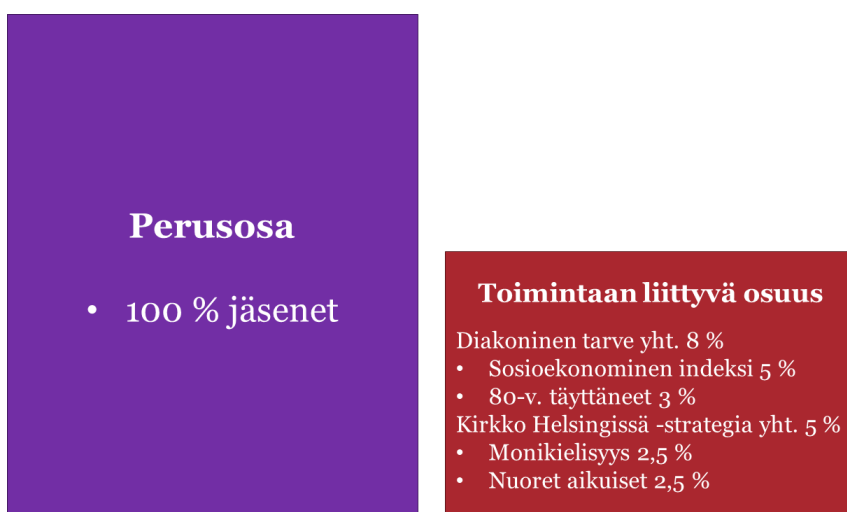
Diakonisen tarpeen määrärahaosuus muodostuu Helsingin kaupungin käyttämää sosioekonomista indeksiä vastaavista tiedoista sekä alueella asuvista 80-vuotta täyttäneistä henkilöistä. Sosioekonominen indeksi lasketaan alueella asuvien pienituloisissa asutokunnissa olevien henkilöiden, työttömien ja matalasti koulutettujen keskiarvona.

Sosioekonomisessa indeksissä käytettävien tekijöiden tietolähteenä on Helsingin kaupungin alueelliset tilastot, jotka on tuotettu Tilastokeskuksen tiedoista. 80-vuotta täyttäneiden alueella asuvien lukumäärät ovat Helsingin seurakuntayhtymän Tilastokeskukselta hankkimasta seurakuntien alueiden väestöaineistosta. Aineistoista käytetään viimeisimpiä saatavilla olevia vuositietoja.

Kirkko Helsingissä -strategian osuuden osalta sovelletaan kulloinkin voimassa olevan Kirkko Helsingissä -strategian painopisteitä. Nyt meneillään olevalla strategiakaudella (2024–2027) Kirkko Helsingissä -strategian osuuden muodostavat monikielisyys ja nuoret aikuiset. Niiden osalta huomioidaan seurakunnan alueella asuvista muita kuin kotimaisia kieliä puhuvat henkilöt sekä 15–29-vuotiaat suomen kieltä ja pohjoismaisia kieliä puhuvat henkilöt. Tietolähteenä näissä molemmissa on Tilastokeskuksen Helsingin seurakuntayhtymälle tuottama seurakuntien alueella asuvien väestöaineisto.

Mallissa 1 toiminnan perusteella muodostuvan osuuden eri osien suhteelliset painoarvot ovat seuraavat:

- Diakoninen tarve yhteensä 8 %
 - Sosioekonomista indeksiä vastaavat tiedot 5 %
 - 80-vuotta täyttäneet alueella asuvat 3 %
- Kirkko Helsingissä -strategia yhteensä 5 %
 - Muita kuin kotimaisia kieliä puhuvat seurakunnan alueella asuvat 2,5 %
 - 15–29-vuotiaat seurakunnan alueella asuvat 2,5 %.

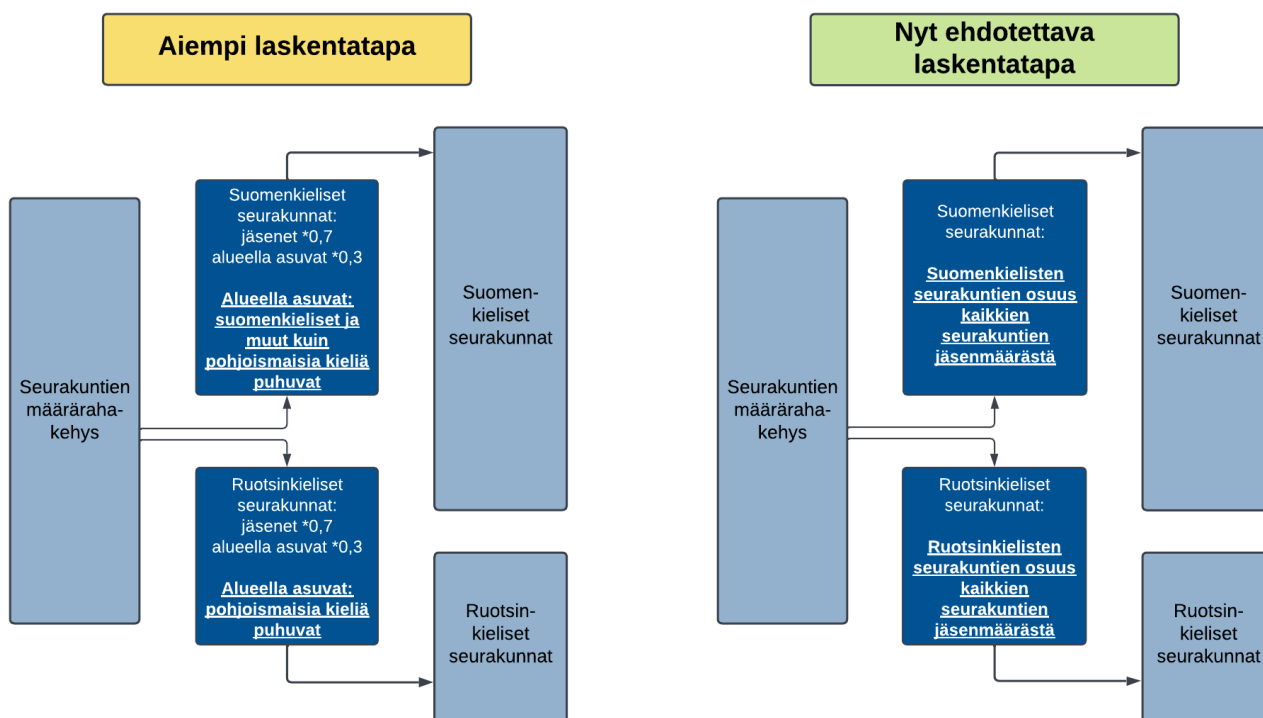
Kuva 3: Seurakuntien määrärahojen jakaminen, malli 1.

Malli 2

Perusosa

Mallissa 2 perusosa lasketaan kuten nykyisinkin eli 70 % siitä lasketaan seurakunnan jäsenmäärän perusteella ja 30 % alueella asuvien perusteella.

Suomen- ja ruotsinkielisille seurakunnille jaettavat määrärahaosuudet lasketaan kuitenkin samassa suhteessa suomen- ja ruotsinkielisten seurakuntien jäsenmäärien kanssa.

Kuva 4: Alueella asuvien laskentatavan muutos.

Toiminnan perusteella muodostuva määrärahaosuus

Mallissa 2 toiminnan perusteella muodostuvassa määrärahaosuudessa huomioidaan kussakin seurakunnassa rippikoulun käyneiden määrä, kasteiden ja hautaan siunaamisten määrä sekä Kirkko Helsingissä -strategia.

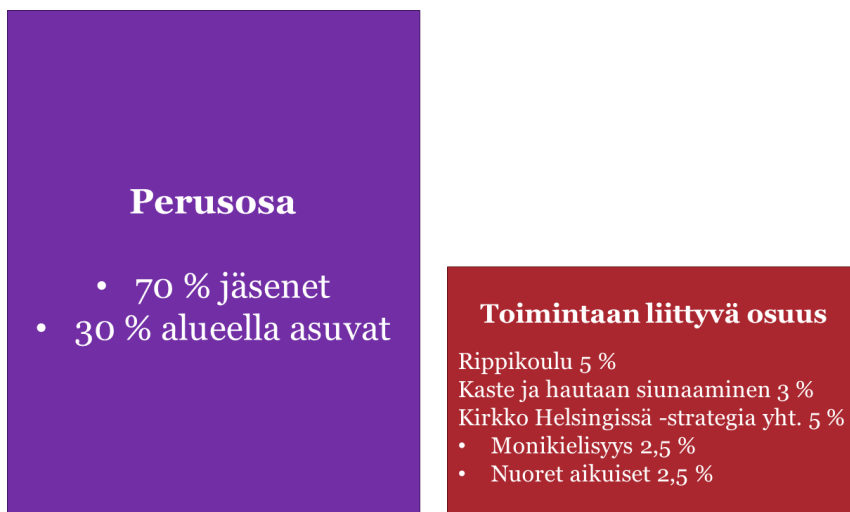
Rippikoulun käyneiden määrän muodostavat iästä riippumatta edellisenä vuonna kunkin Helsingin seurakunnan järjestämiin rippikouluihin osallistuneet Helsingin seurakuntien jäsenet (myös rippikoulussa seurakuntiin liittyneet). Kasteiden määrää lasketaan iästä riippumatta edellisenä vuonna kuhunkin Helsingin seurakuntaan kastettujen mukaan. Hautaan siunaamisten määränä käytetään edellisenä vuonna seurakunnassa kuolleiden jäsenten määrää.

Tiedot saadaan kirkon jäsentilastoista (Kirjuri). Tietoina käytetään viimeisimpiä vuositietoja (esimerkiksi vuonna 2026 käytetään vuoden 2024 tietoja).

Samoin kuin mallissa 1, myös mallissa 2 Kirkko Helsingissä -strategian osuuden osalta sovelletaan kulloinkin voimassa olevan Kirkko Helsingissä -strategian painopisteitä. Nyt meillä on olemalla strategiakaudella (2024–2027) Kirkko Helsingissä -strategian osuuden muodostavat monikielisyys ja nuoret aikuiset. Niiden osalta huomioidaan seurakunnan alueella asuvista muita kuin kotimaisia kieliä puhuvat henkilöt sekä 15–29-vuotiaat suomen kieltä ja pohjoismaisia kieliä puhuvat henkilöt. Tietolähteenä näissä molemmissa on Tilastokeskuksen Helsingin seurakuntayhtymälle tuottama seurakuntien alueella asuvien väestöaineisto.

Mallissa 2 toiminnan perusteella muodostuvan osuuden eri osien suhteelliset painoarvot ovat seuraavat:

- Rippikoulun käyneet seurakunnan jäsenet 5 %
- Toimitukset (kaste ja hautaan siunaaminen) 3 %
- Kirkko Helsingissä -strategia yhteensä 5 %
 - Muut kuin suomea tai ruotsia puhuvat seurakunnan alueella asuvat 2,5 %
 - 15–29-vuotiaat seurakunnan alueella asuvat 2,5 %.

Kuva 5: Seurakuntien määrärahojen jakaminen, malli 2.

Lisät

Molemmissa malleissa lisäksi ehdotetaan Tuomiokirkkoseurakunnan erityisliisää, ruotsinkielisten seurakuntien erityisliisää ja vieraskielisen työn lisää. Nämä ovat samat kuin nykyisissäkin seurakuntien määrärahojen jakoperusteissa.

Lisien suhteelliset osuudet ovat:

- Tuomiokirkkoseurakunnan erityislisä 2,5 %
- Ruotsinkielisten seurakuntien erityislisä 2 %
- Vieraskielisen työn lisä 0,5 %

Tuomiokirkkoseurakunnan erityislisä

Tuomiokirkkoseurakunnan erityislisän määräksi ehdotetaan 2,5 % seurakunnille jaettavasta määrärahasta. Se lasketaan kaikkien (myös ruotsinkielisten) seurakuntien määrärahaosuudesta.

Valittavasta sisäisten vuokrien mallista riippuen Tuomiokirkkoseurakunta voi saada tämän lisäksi kompensatiota Tuomiokirkon (sisäisten vuokrien malli B) tai kaikkien sen alueella olevien kirkkojen (sisäisten vuokrien malli C, koskee kaikkien seurakuntien kirkkoja) sisäistä vuokrasta.

Ruotsinkielisten seurakuntien erityislisä

Ruotsinkielisten seurakuntien erityislisäksi ehdotetaan 2 % seurakunnille jaettavasta määrärahasta. Tämä osuus jaetaan ruotsinkielisten seurakuntien kesken siten, miten kussakin mallissa määrärahojen jakamisesta määrätään.

Ruotsinkielisten seurakuntien erityislisän määrässä on huomioitu alueella asuvien laskentatavan muutos (s. 14) sekä Tuomiokirkkoseurakunnan erityislisän laskentatavan muutos (s. 16).

Vieraskielisen työn lisä

Vieraskielisen työn lisäksi ehdotetaan 0,5 % seurakunnille jaettavasta määrärahasta. Vieraskielisen työn lisä osoitetaan niille seurakunnille, jotka toimivat vieraskielisten ryhmien kotipesäseurakuntina. Kukin kotipesäseurakunta saa 0,1 % määrärahaosuuden jokaisesta siinä toimivasta vieraskielisestä ryhmästä.

Perustelut lausuntokierrokselle valituille malleille

Valmistelussa seurakuntien määrärahojen jakamista on lähestytty erilaisista näkökulmista. Erilaisten seurakuntien määrärahojen jakomallien kehittämisessä on huomioitu Helsingin seurakuntien tulevaisuuden kuva, helsinkiläisten tarpeet ja tasapuolisuus suhteessa erilaisiin seurakuntiin.

Malleista on tehty hyötyjen ja haittojen arviointi, jossa hyötyjä ja haittoja tarkastellaan suhteessa valmistelulle asetettuihin tavoitteisiin, Kirkko Helsingissä -strategiaan sekä Helsingin seurakuntayhtymän keskeisiin riskeihin.

Helsingin seurakuntayhtymän seurakunnan eroavat toisistaan kokonsa ja alueensa väestörakenteen puolesta. Seurakuntien määrärahojen jakoperusteiden valmistelussa on pyritty siihen, että ne vastaisivat erilaisille seurakunnille kirkon perustyöstä muodostuviin kustannuksiin ja yhteisiin strategisiin tavoitteisiin. Kirkon ydintoiminnan huomioiminen nähtiin tärkeäksi myös kevään 2024 kuulemiskierroksella, jossa kuultiin kirkkoherroja ja luottamushenkilöitä seurakuntien määrärahojen jakamisen valmisteluun liittyen.

Erityisesti seurakuntaneuvostojen vastauksissa yhtenä tärkeänä keinona seurakuntien perustyön huomioimiseen pidettiin erilaisia toiminnan pohjalta laskettavia määrärahaosuuksia. Tällaisia on molemmissa seurakuntien määrärahajakomalleissa.

Molemmissa nyt ehdotettavissa seurakuntien määrärahojen jakomalleissa pyritään huomioidaan erilaisille seurakunnille niiden ydintoiminnasta tulevia kustannuksia. Keinot tähän pääsemiseksi ovat niissä kuitenkin erilaiset.

Mallissa 1 lähtökohtana on, että **määrärahojen jakaminen perustuu suurelta osin seurakuntien jäsenmäärään** (perusosa: 100 % jäsenet). Tämä on yleisin eri seurakuntayhtymissä käytössä oleva määrärahojen jakotapa. Jäsenmäärään perustuva jakotapa sai jossain määrin kannatusta myös kevään 2024 Howspace-työskentelyssä sekä seurakuntaneuvostojen kyselyssä.

Nykyinen tapa jakaa seurakuntien määrärahat perustuen sekä seurakuntien jäseniin että alueella asuviin ihmisiin on herättänyt kysymyksiä siitä, missä määrin seurakuntien kuluja todellisuudessa kohdistuu alueella asuvien, kirkkoon kuulumattomien henkilöiden palvelamiseen. Sisäinen tarkastus selvitti keväällä 2024 asiaa Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahojen ohjausryhmä pyynnöstä. Selvityksen mukaan voidaan osoittaa, että alueella asuviin, kirkkoon kuulumattomiin henkilöihin kohdistuu kuluja erityisesti diakoniatyön ja hautaan siunaamisten kautta. Myös tilastot osoittavat, että alueen sosioekonomisesti heikompi asema on läheisesti yhteydessä alhaisempaan kirkkoon kuulumiseen.

Tämän vuoksi malliin 1 on liitetty osuus, joka huomioi seurakunnan alueella olevan diakonisen tarpeen. Se lasketaan Helsingin kaupungin käyttämää sosioekonomista indeksiä vastaavien tietojen (alueella asuvien pienituloisten, työttömien ja vähän koulutettujen muodostama keskiarvo) sekä 80-vuotta täyttäneiden alueella asuvien mukaan.

Diakonia on vaikeuksissa olevan ihmisen kokonaisvaltaista auttamista, joka pitää sisällään muun muassa hengellisen, henkisen, aineellisen ja sosiaalisen ulottuvuuden. Se kohdistuu kaikkiin ihmisiin kirkon jäsenyydestä riippumatta. Sosioekonomisen indeksin tiedot kertovat alueen ihmisten alhaisemmasta sosioekonomisesta asemasta. Näin ne heijastavat hyvin seurakuntien alueella asuvien ihmisten diakonista tarvetta.

Myös vanhusväestö on diakoniatyön perinteistä kohderyhmää. Ne pienituloiset vanhukset, jotka asuvat palveluasumisen yksiköissä, eivät myöskään tule näkyviin sosioekonomisen indeksin tietojen kautta. Lisäksi seurakunnan alueella asuvien 80-vuotta täyttäneiden henkilöiden määrä heijastuu myös seurakuntaan kohdistuvaan hautausten tarpeeseen. Diakonisen tarpeen kriteerit on valmisteltu yhdessä diakoniatyöntekijöiden kanssa.

Mallissa 2 lähtökohtana on nykyinen määrärahajakotapa, jossa **seurakunnan jäsenet huomioidaan 70 % ja alueella asuvat 30 % painoarvolla**. Erityisesti seurakuntaneuvostojen vastauksissa sekä seurakunnan jäsenten että alueella asuvien ihmisten huomioon ottaminen nähtiin parhaana tapana tasata seurakuntien ja niiden alueiden erilaisuutta. Tämä on myös tällä hetkellä käytössä oleva määrärahojen jakotapa.

Tilastot osoittavat, että ihmisten uskonnollisuuteen ja kirkkoon kuulumiseen vaikuttavat monet kirkon toiminnasta riippumattomat tekijät. Näitä ovat mm. alueella asuvien ihmisten ikärakenne (vanhempien ikäluokkien kirkkoon kuuluminen on suurempaan kuin nuorempien ikäluokkien), koulutustausta (korkeammin koulutettujen ihmisten kirkkoon kuuluminen on suurempaa kuin matalasti koulutettujen) ja sosioekonominen asema (paremmassa sosioekonomisessa asemassa olevat kuuluvat kirkkoon todennäköisemmin kuin alemassa ekonomisessa asemassa olevat). Alueella asuvat ihmiset huomioiva jakotapa tasaa näitä eroja. Toisaalta seurakunnat, joiden alueella kirkkoon kuuluminen on selvästi Helsingin keskiarvoa suurempaa, kärsivät nykyisestä jakotavasta.

70/30-suhde jäsenten ja alueella asuvien välillä näyttäisi heijastavan Sisäisen tarkastuksen tekemän selvityksen tulosta kirkkoon kuulumattomien alueella asuvien kustannusvaikutuksista. Selvityksen mukaan kustannuksia oli erityisesti diakoniatyössä ja kirkkoon kuulumattomies hautauksissa. Muiden työalojen osalta ei voitu osoittaa, missä määrin niihin kohdistuu kustannuksia kirkkoon kuulumattomista, alueella asuvista ihmisistä.

Samalla seurakuntien alueella asuvien määrän laskemista ehdotetaan muutettavaksi niin, että suomen- ja ruotsinkielisten seurakuntien alueella asuvat lasketaan suhteessa suomen- ja ruotsinkielisten seurakuntien jäseniin. Tällä hetkellä ruotsinkielisten seurakuntien alueella asuvien osuus muodostuu pohjoismaisia kieliä puhuvista helsinkiläisistä. Kaikki muut kieliryhmät lasketaan suomenkielisten seurakuntien alueella asuviin. Ryhmien kokoero on merkittävä. Eroa kompensoidaan ruotsinkielisten seurakuntien erityislisän kautta.

Esitetty tapa yksinkertaistaisi alueella asuvien laskemista. Se myös korjaisi nykyisestä laskentatavasta syntyvää vinoumaa. Muita kuin kotimaisia kieliä puhuvien helsinkiläisten osuus kasvaa kaiken aikaa, jolloin skandinaavisia kieliä puhuvien suhteellinen osuus pienenee entisestään. Tämä johtaa siihen, että ajan saatossa ruotsinkielisten seurakuntien saama määrärahaosuus tulisi vähentymään.

Samalla, kun malli 2 huomioi alueella asuvien osuuden kautta kunkin seurakunnan alueella asuvat, kirkkoon kuulumattomat ihmiset, siinä tuetaan seurakuntia niiden perustehtävän toteuttamisessa. Rippikoulut ja toimitukset ovat kirkon keskeistä työtä, joihin kohdistuu paljon seurakuntien resursseja. Toiminnan perusteella muodostuvan määrärahaosuuden kautta korvataan seurakunnan perustyöstä tulevia kuluja. Seurakuntiin kohdistuva diakoninen tarve tulee puolestaan huomioiduksi alueella asuvien osuuden kautta. Diakoniatyöntekijät näkivät sen mielekkäimmäksi tavaksi alueen diakonisen tarpeen huomioimiseen ja siihen kohdistuvan työn tukemiseen.

Rippikoulujen osalta määrärahaossa huomioidaan Helsingin seurakuntien järjestämiin rippikouluihin osallistuneet Helsingin seurakuntien jäsenet sekä rippikoulun aikana Helsingin

seurakuntiin liittyneet. Heistä on mahdollista saada seurakuntakohtaiset tiedot kirkon jäsenrekisteristä. Sen sijaan määrärahaossa ei ole mahdollista huomioida kirkkoon kuulumattomia tai muualla kuin Helsingissä kirkkoon kuuluvia.

Hautaan siunaamisten määrä lasketaan edellisenä vuonna seurakunnassa kuolleiden jäsenten määrää kautta, sillä kirkon jäsentilaston kautta saadaan tarkin tieto asiasta. Kirkkoon kuulumattomien henkilöiden hautaan siunaamisia huomioidaan alueella asuvien osuuden kautta.

Vihkiminen on jätetty pois toimitusten osuudesta, sillä kirkon jäsentilastoista saatava tieto kertoo huonosti vihkimisestä tulevien kulujen kohdentumisesta seurakuntien välillä. Vihkimiset tilastoidaan morsiamen seurakunnan mukaan. Toisaalta erityisesti vihkikirkko, mutta myös vihkipappi, voivat olla toisen seurakunnan alueelta. Kirkollisista toimituksista vihkimisiä on nykyisin kaikkein vähiten.

Vuosien 2024–2030 **Kirkko Helsingissä -strategia** hakee **kasvua**. Kevään kuulemiskierroksella kasvun suhdetta seurakuntien määrärahajakoon lähestyttiin kahdesta näkökulmasta. Yhtäältä nähtiin, että alueella asuvien huomioiminen (malli 2) tukee kasvun strategian toteutumista, sillä kasvu tulee alueella asuvien, tällä hetkellä kirkkoon kuulumattomien ihmisten ryhmästä. Toisaalta argumentoitiin, että määrärahojen jakaminen nimenomaan seurakuntien jäsenten perusteella (malli 1) tukee kasvua, sillä se palkitsee seurakuntia, jotka kasvattavat jäsenmääräänsä. Näkökulmasta riippuen on siis mahdollista nähdä, että kumpikin malleista tukee Kirkko Helsingissä -strategian toteutumista.

Voi myös ajatella, että seurakunnat voivat omalla työllään ainakin jossain määrin vaikuttaa mallissa 2 olevien rippikouluihinsa osallistuvien jäsenten sekä kastamiensa lasten määrään ja näin myös määrärahan suuruuteen. Myös ne tukevat kasvun tavoitteen toteutumista.

Molemmissa malleissa on erillinen Kirkko Helsingissä -strategiaan liittyvä osuutensa. Sen osalta sovelletaan kulloinkin voimassa olevan Kirkko Helsingissä -strategian painopisteitä. Nyt meneillään olevalla strategiakaudella (2024–2027) määrärahojen jakomalleissa huomioidaan nykyisessä Kirkko Helsingissä -strategiassa olevat kohderyhmävalinnat. Näitä ovat monikielisyys ja nuoret aikuiset. Määrärahojen jaossa monikielisyys lasketaan seurakuntien alueella asuvien muita kuin kotimaisia kieliä puhuvien henkilöiden lukumäärän kautta. Nuorten aikuisten osalta suomenkielisten seurakuntien laskelmissa käytetään 15–29-vuotiaiden suomen kieltä puhuvien henkilöiden lukumääriä ja ruotsinkielisten seurakuntien osalta 15–29-vuotiaiden pohjoismaisia kieliä puhuvien henkilöiden lukumääriä. Tilastokeskuksen Helsingin seurakuntayhtymälle tuottamassa seurakuntien alueella asuvien väestöaineistossa kaikki pohjoismaiset kielet on niputettu yhteen. Pohjoismaisia kieliä käytetään myös kirkkoon kuulumuusprosenttia laskettaessa.

Seurakuntien määrärahojen jakamisen osalta on kaiken kaikkiaan hyvä muistaa, että kirkkolain (KL 3:18) mukaan jokainen seurakunta päättää itsenäisesti sille talousarviokehyyksessä osoitettujen varojen käytöstä. Seurakuntien määrärahojen jakoperusteissa Kirkko Helsingissä -strategiaan, samoin kuin muuhun toimintaan, osoitettujen määrärahaosuuksien kautta ei arvoteta seurakunnissa tehtävää työtä. Niiden tarkoituksena ei siis ole mitata

seurakunnissa tietyssä asiassa tapahtuvaa toimintaa, vaan korvata seurakunnille niiden ydintoiminnan hoitamisesta syntyviä kuluja (erit. diakonia, rippikoulut ja toimitukset) ja luoda mahdollisuudet Kirkko Helsingissä -strategian mukaisten kohderyhmien tavoittamiseen. Tämän vuoksi määrärahojen jakamiseen ei käytetä seurakuntien toimintatilastoja vaan kirkon jäsentilastoja tai Helsingin kaupungin väestötilastoja.

Lisät

Tuomiokirkkoseurakunnan erityisissä

Tuomiokirkkoseurakunnan erityisissä perustuu sen tekemään seurakuntayhtymää, hiippakuntaa, kokonaiskirkkoa ja kirkollisia järjestöjä, valtiovaltaa, yliopistoja ja akateemisia yhteisöjä sekä Helsingin kaupunkia ja sen kulttuurielämää palvelemaan työhön. Seurakunnan alueella ovat myös maan suosituimmat vihkikirkot.

Koko Suomea ja pääkaupunkiseutua palveleva toiminta aiheuttaa Tuomiokirkkoseurakunnalle huomattavia kustannuksia erityisesti kiinteistö- ja henkilöstökuluissa. Tuomiokirkkoseurakunnan erityisissä kattaa näitä kustannuksia.

Tällä hetkellä Tuomiokirkkoseurakunnan erityisissä lasketaan suomenkielisten seurakuntien määrärahaosuudesta. Nyt esitellyissä malleissa erityisissä ehdotetaan laskettavan kaikille (myös ruotsinkielisille) seurakunnille osoitetusta määrärahakehyksestä. Ehdotus perustuu siihen, että monien Tuomiokirkkoseurakunnan erityisissä perusteiden kohdalla seurakunnan tarjoama palvelu kohdistuu kaikkiin erikielisiin suomalaisiin. Se myös yksinkertaistaa omalta osaltaan seurakuntien määrärahojen jakamista. Laskentatavan muutos on huomioitu ruotsinkielisen seurakuntien erityisissä.

Tuomiokirkkoseurakunnan erityisissä määrää ehdotetaan myös nostettavan 2,3 %:sta 2,5 %:iin. Vuoden 2023 käytössä olleen sisäisten vuokrien laskentamallin ja tilamäärärahan (Tuomiokirkkoseurakunnassa 1,4 milj. euroa) poistumisen myötä Tuomiokirkkoseurakunnan sisäiset vuokrat kasvoivat merkittävästi. Tätä kattamaan Tuomiokirkko on saanut yhteisen kirkkovaltuuston (27.1.2022 § 6) myöntämää tasapainotusmäärärahaa vuosille 2023–2025. Vastauksena Tuomiokirkkoseurakunnan toimintaedellytysten turvaamista koskeneeseen valtuustoaloitteeseen seurakunta on saanut lisäksi tukea 50 % Tuomiokirkon sisäisistä vuokrista yhteisen kirkkovaltuuston seurakunnille vuosille 2024 ja 2025 myöntämän tasapainotuslisämäärärahan kautta (YKV 27.04.2023 § 38). Tukitoimista huolimatta vuosina 2023–2024 Tuomiokirkkoseurakunnalle on syntynyt alijäämää 650 000 euroa. Seurakunta on käyttänyt säästönsä sisäisten vuokrien (yli 200 000 e) kattamiseen.

Tuomiokirkkoseurakunnalle annettujen tukien voi nähdä heijastavan yhteisen kirkkovaltuuston tahtotilaa Tuomiokirkkoseurakunnan erityistehtävän tukemisessa. Asia nousi esille myös Helsingin seurakuntayhtymään tehdyn piispantarkastuksen pöytäkirjassa, jossa otettiin kantaa keskustassa sijaitsevien kirkkojen ja seurakuntien tilanteeseen.

Ruotsinkielisten seurakuntien erityisistä

Ruotsinkielisten seurakuntien vähemmistölisä on konkreettinen osoitus aidosta halusta toteuttaa todellista kaksikielisyyttä Helsingin seurakunnissa. Keskeisimmät perustelut sille ovat ruotsinkielisten seurakuntien toiminta-alueen koko suhteessa jäsenlukuun, kaksikielisten toimitusten painottuminen ruotsinkielisiin seurakuntiin sekä materiaalien kääntämiseen ja sopeuttamiseen tehtävä työ.

Ruotsinkielisten seurakuntien toiminta-alue suhteessa jäsenlukuun on moninkertainen verrattuna suomenkielisiin seurakuntiin. Tästä syystä päiväkot-, koulu-, vanhainkoti-, ja muihin vierailuihin kuluu huomattavasti enemmän aikaa ja rahaa. Tämän lisäksi myös toimitukset tapahtuvat laajemmalla alueella. Lisäksi ruotsinkieliset seurakunnat toimittavat suuremman osuuden kaksikielisistä toimituksista. Lisäksi heidän tulee edustaa vähemmällä henkilöstöllä kaksikielisissä projekteissa ja tilaisuuksissa.

Ruotsinkieliset seurakunnat eivät myöskään saa yhtymän yhteisiltä palveluilta täysin yhdenvertaista palvelua, sillä materiaalit tulee kääntää ja sopeuttaa omaan kulttuuriin. Ruotsinkielinen toiminta on aliedustettu yhtymän yhteisissä palveluissa.

Ruotsinkielisten seurakuntien erityisistä määrässä on huomioitu alueella asuvien laskentatavan muutos sekä Tuomiokirkkoseurakunnan erityisistä laskentatavan muutos. Nyt ehdotettava 2 % on lähellä aiempaa 1,6 %:n tasoa, mutta hieman sitä korkeampi. Ajatuksena on, että määrärahojen laskukaavoissa ei käytetä puolta prosenttiyksikköä tarkempia lukuja.

Vieraskielisen työn lisä

Vieraskielisen työn lisää ehdotetaan korotettavan 0,5 prosenttiin seurakunnille jaettavasta määrärahasta. Tällä hetkellä vieraskielisen työn lisä on yhteensä 68 000 euroa, joka jaetaan kotipesäseurakuntien kesken niissä olevien ryhmien määrän perusteella. Kotipesäseurakunta vastaa kunkin ryhmän kiinteistä kuluista (kuten tilojen sisäisestä vuokrasta). Vieraskielisten työntekijöiden palkka maksetaan Yhteisestä seurakuntatyöstä.

Nykyinen lisä ei kata kuin murto-osan kotipesäseurakunnille tulevista kuluista. Se vähentää merkittävästi kiinnostusta toimia kotipesäseurakuntana. Esitetty muutos korjaisi kotipesäseurakuntien asemaa. Se olisi myös linjassa Kirkko Helsingissä -strategian monikielisyystavoitteen kanssa.

Helsingin seurakuntayhtymässä on viisi vieraskielistä ryhmää: arabia, englantia, kiina, venäjä ja viro. Englannin- ja venäjänkielisen työn kotipesäseurakuntana toimii Matteus församling, viron- ja kiinankielisen työn kotipesäseurakuntana toimii Kallion seurakunta ja arabiankielisen työn kotipesäseurakuntana toimii Herttoniemen seurakunta.

Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahojen mallien yhdistelmät ja laskelmat

Seurakuntien käytössä oleva toimintamääräraha muodostuu seurakunnan määrärahaosuudesta, josta on vähennetty seurakunnan tiloistaan maksama sisäinen vuokra. Siten sekä seurakuntien määrärahojen jakomalli että sisäisten vuokrien malli vaikuttavat seurakuntien toimintaan käytettävissä olevan rahan määrään. Sisäisten vuokrien laskentatapa ja seurakuntien määrärahojen jakotapa eroavat kuitenkin logiikaltaan toisistaan. Siksi ne esitetään tässä materiaalissa omina osioinaan sisältönsä ja perustelujensa osalta.

Koska sisäiset vuokrat ja seurakuntien määrärahojen jakaminen yhdessä muodostavat seurakuntien toimintamäärärahan, niiden eri malleja koskevat laskelmat on viety yhteen. Näin on mahdollista suoraan nähdä, kuinka eri sisäisten vuokrien mallien ja seurakuntien määrärahaon mallien yhdistelmät vaikuttavat kunkin seurakunnan talouteen suhteessa vuoden 2025 talousarvioon.

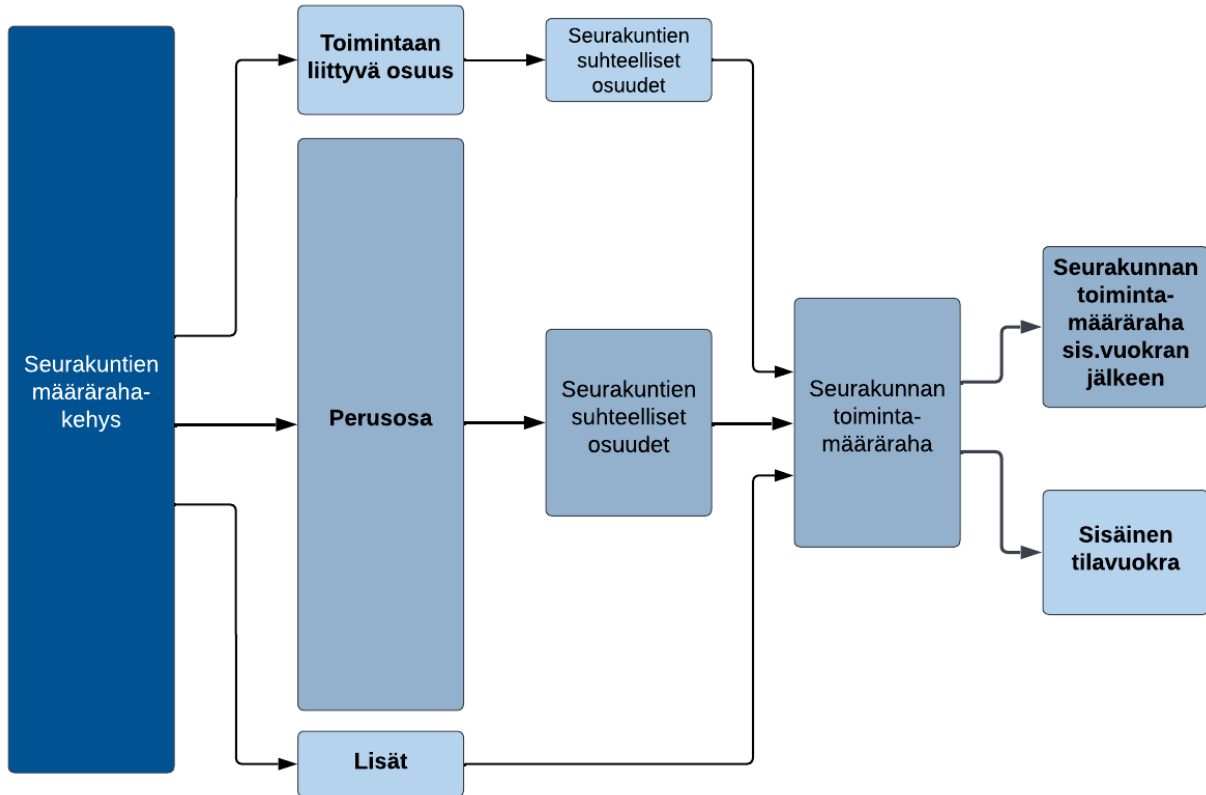
Laskelmia tarkastellessa on hyvä huomioida, että vuoden 2025 kehys pitää sisällään kaksi seurakunnille osoitettua lisämäärärahaosuutta. Vuosille 2023–2025 tarkoitettu tasapainotusmääräraha (YKV 27.01.2022 § 6) on kohdennettu kuudelle seurakunnalle, joilla toimintaan jäävä määräraha pieneni vuoden 2023 kehyksessä vuoteen 2022 verrattuna. Vuonna 2025 määräraha on yhteensä 250 000 euroa.

Tämän lisäksi vuosille 2024 ja 2025 osoitettua tasapainotuslisämäärärahaa (YKV 27.04.2023 § 38) saavat seurakunnat, joiden alueella ovat keskustan suuret kirkot (Tuomio-kirkko, Johanneksen kirkko, Kallion kirkko ja Temppeliaukion kirkko) sekä seurakunnat, joiden määrärahaosuus kasvaa, kun määrärahojen jakoperusteena sovelletaan nykyisen 70 % jäsenet / 30 % alueella asuvat -laskutavan sijaan 90 % seurakunnan jäsenet / 10 % alueella asuvat -laskutapaa. Tämä määräraha on vuonna 2025 yhteensä 1,4 milj. euroa.

Kummassakaan tässä materiaalissa esitettävässä seurakuntien määrärahojen jakotavassa ei ole vastaavia lisämäärärahoja, vaan koko kehyssumma jaetaan kulloisenkin jakotavan mukaisesti. Kun seurakuntien määrärahojen laskemia verrataan vuoden 2025 kehykseen, tämä näkyy suurena pudotuksena erityisesti niiden seurakuntien osalta, joiden alueella ovat keskustan suuret kirkot. Sisäisten vuokrien malli B ottaa huomioon keskustan suuret kirkot, joten siitä tehdyissä laskelmissa pudotus tasoittuu. Lausuntomateriaalin liitteenä on laskelmat eri seurakuntien määrärahojen ja sisäisten vuokrien yhdistelmistä ilman tasapainotusmäärärahaa ja tasapainotuslisämäärärahaa.

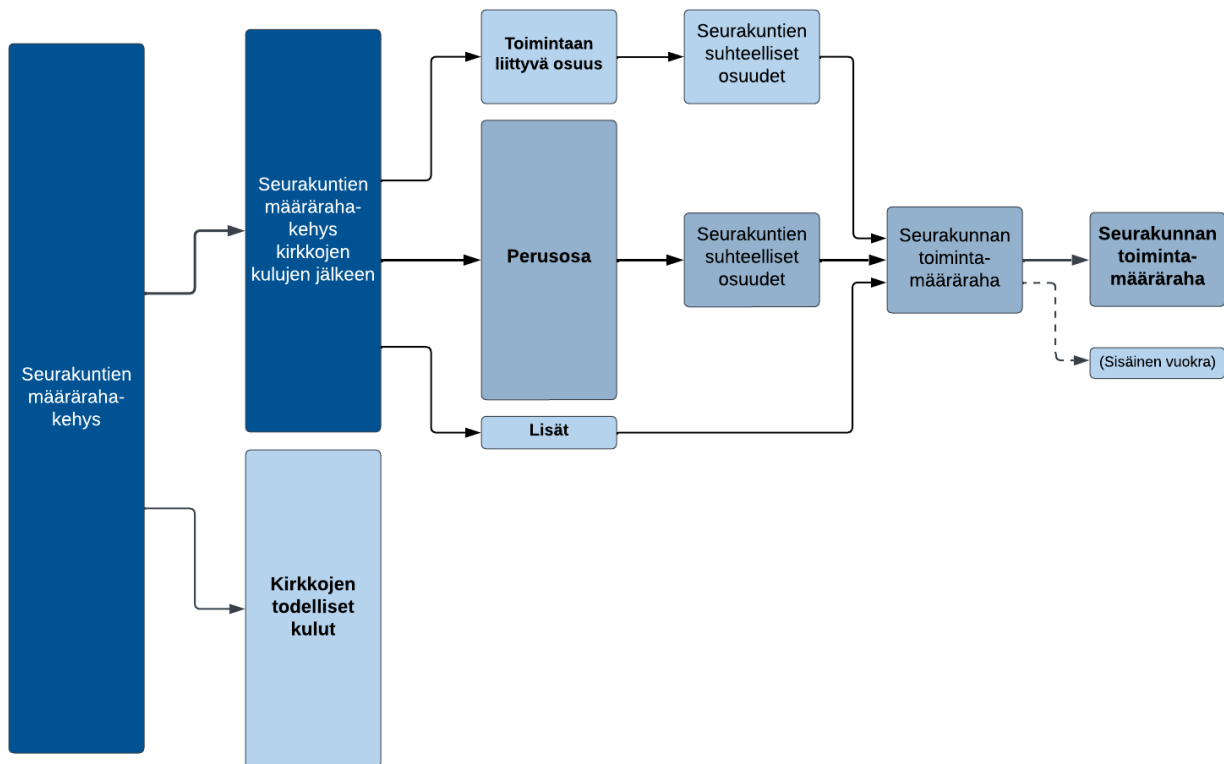
Lisäksi on hyvä huomata, että seurakunnille jaettava määräraha käyttäytyy eri tavalla erilaisissa sisäisten vuokrien malleissa. Sisäisten vuokrien malli A toimii samoin kuin seurakuntien määrärahajako tälläkin hetkellä: seurakunnille osoitettu määrärahakehys jaetaan päätettävän määrärahajakotavan mukaisesti ja sisäiset vuokrat vähennetään lopussa kunkin seurakunnan määrärahaosuudesta.

Malli B toimii muuten samoin kuin malli A, mutta seurakunnille jaettava määräraha-kehys on hieman pienempi. Mallissa B keskustan suurten kirkkojen sisäisten vuokrien helpotus kateetaan yhtymän kehityksen kohdasta Muut. Vastaavasti tämä pienentää sekä seurakuntien että yhteisten palveluiden määräraha-kehystä samassa suhteessa niiden keskinäisten jako-osuuksien kanssa (Taloussuunnittelua ohjaavien periaatteiden päätöksen, YKV 25.1.2024, mukaan seurakunnat 56,7 %, yhteiset palvelut 43,3 %).

Kuva 6: Seurakuntien määrärahojen määräytyminen sisäisten vuokrien malleissa A ja B.

Mallissa C kirkkojen todelliset kustannukset (eli niiden sisäisten vuokrien osuus) vähennetään seurakunnille osoitetusta määräraha-kehystä ensimmäisenä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kaikki seurakunnat vastaavat kaikkien Helsingin seurakuntayhtymän kirkkokiinteistöjen kuluista yhteisesti. Tämän jälkeen jäljelle jäävä osuus jaetaan seurakunnille päätettävän määrärahajakotavan mukaisesti. Lopuksi seurakunnalle osoitetusta määrärahasta vähennetään mahdollisten muiden seurakunnan käytössä olevien tilojen sisäinen vuokra.

Kuva 7: Seurakuntien määrärahojen määräytyminen sisäisten vuokrien mallissa C.

Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahaan valmistelu

Tavoitteet

Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahaan valmistelulle on määritelty seuraavat tavoitteet:

Sisäiset vuokrat

- ovat ennakoitavia, kohtelevat eri tahoja tasapuolisesti ja ottavat huomioon helsinkiläisten tarpeet.
- ohjaavat kiinteistökannan pienentymiseen yhteisen kirkkoneuvoston linjauksen mukaisesti.

Seurakuntien määrärahat

- jakomalli on selkeä ja tasapuolinen.
- jakomalli vastaa helsinkiläisten ja tämän ajan tarpeisiin sekä tukee Kirkko Helsingissä -strategiaa.

Tehty valmistelu

Seurakunnille osoitettavien määrärahojen jakoperusteiden sekä sisäisten vuokrien määräytymisperusteiden jatkokehitysprojekti käynnistettiin kesällä 2022. Projektin tarkoituksena on tuottaa konkreettiset ehdotukset määrärahaan jakoperusteista ja sisäisten vuokrien määräytymisperusteista vuosille 2026–2030.

Projekti pohjautuu tammikuussa 2022 tehtyyn päätökseen vuosina 2023–2025 käytettävistä seurakuntien määrärahojen jakoperusteista ja sisäisten vuokrien määräytymisperusteista (YKV 27.1.2022 § 6). Päätöstä edelsi Rohkeasti yhdessä -työskentelyssä vuosina 2019–2021 tehty laaja valmistelu ja syksyllä 2021 järjestetty lausuntokierros. Seurakuntien lausuntojen sekä laadittujen mallinnusten pohjalta kävi ilmeiseksi, että sisäisten vuokrien määräytymisperusteita on tarpeellista jatkokehittää tulevien vuosien aikana.

Jatkokehitysprojektin tehtäväksi annettiin seurakunnille osoitettavien määrärahojen jaon selkeyttäminen ja työnjaon muutosten huomioiminen kokonaisuutena jaossa sekä sisäisten vuokrien hinnoittelun selkeyttäminen eri tilanteissa (mm. tiloista luopumisen yhteydessä). Projektissa tuli ottaa myös kantaa muun muassa siihen, tulisiko Tuomiokirkon ja samalla mahdollisesti myös muiden niin sanottujen maamerkkikirkkojen olla jatkossa jonkinlaisessa erityisasemassa suhteessa sisäisten vuokrien laskentajärjestelmään (esimerkiksi osittainen vapautus sisäisestä vuokrasta), ja mikäli tällaiseen päädyttäisiin, miten se

vaikuttaisi Tuomiokirkkoseurakunnan saamaan erityislisään ja samalla kokonaismäärärahan jakoprosentteihin.

Lisäksi keväällä 2023 julkaistussa Helsingin piispantarkastuksen loppuraportissa pyydettiin toimenpiteitä sen arvioimiseksi, miten seurakuntien toiminnallista itsenäisyyttä voidaan tukea ja kuinka resursoidaan niiden seurakuntien työtä, joiden tiloja käytetään kokonaiskirkon, pääkaupungin ja hiippakunnan kannalta olennaisten tehtävien ylläpitämiseen.

Projektin varsinainen työskentely käynnistyi vuoden 2023 alussa. Tuolloin projektille määriteltiin tavoitteet. Kevään 2023 aikana projektissa valmisteltiin esitys Tasapainotuslisämäärärahasta, joka vastaisi Tuomiokirkkoseurakunnan toimintaedellytysten turvaamista koskeeseen valtuustoaloitteeseen. Yhteinen kirkkovaltuusto päätti Tasapainotuslisämäärärahasta 27.04.2023 olleessa kokouksessaan.

Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahojen valmistelu käynnistyi toukokuussa 2023. Valmistelulle oli asetettu toive, että sekä sisäisiä vuokria että seurakuntien määrärahojen jakamista lähestyttäisiin erilaisista näkökulmista. Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahojen ohjausryhmä kehitti erilaisia malleja sisäisiin vuokriin ja seurakuntien määrärahojen jakamiseen. Mallien kehittämisessä lähdettiin liikkeelle projektille asetetuista tavoitteista: helsinkiläisten tarpeiden huomioimisesta sekä Helsingin seurakuntayhtymän ja sen seurakuntien tulevaisuudenkuvasta. Lisäksi sisäisten vuokrien mallien osalta otettiin huomioon tilojen vähentämisen tarve ja seurakuntien määrärahaajaon osalta tasapuolisuus suhteessa erilaisiin seurakuntiin.

Samaan aikaan projektipäällikkö haastatteli kaikki Helsingin seurakunnan tuolloin virkaa hoitaneet kirkkoherrat. Siitä saatua tietoa käytettiin mallien kehittämisessä.

Valmistelun edetessä erilaisia malleja tarkasteltiin niiden tuottamien hyötyjen ja haittojen näkökulmasta. Hyötyjä ja haittoja arvioitiin erityisesti suhteessa projektin tavoitteisiin, Kirkko Helsingissä -strategiaan sekä Helsingin seurakuntayhtymän keskeisiin riskeihin. Hyötyjen ja haittojen analysoinnin jälkeen ohjausryhmä jätti valmistelusta pois ne mallit, joiden se ei katsonut tarpeellisella tasolla tuottavan haluttuja hyötyjä. Erilaisista malleista tehtiin myös alustavat laskelmat.

Kevään 2024 aikana eri tahoja on kuultu asian valmisteluun liittyen. Maaliskuussa valmistelu esiteltiin kirkkoherroille, jonka jälkeen malleja tarkennettiin kirkkolainsäädännön osalta. Tämän jälkeen mallit ja tehty valmistelu esiteltiin yhteiselle kirkkoneuvostolle ja yhteiselle kirkkovaltuustolle. Alla olevasta kuvasta näkyy valmistelun eteneminen.

Tehtävä	2023												2024												2025
	Tammi	Helmi	Maalis	Huhti	Touko	Kesä	Elo	Syys	Loka	Marras	Joulu	Tammi	Helmi	Maalis	Huhti	Touko	Kesä	Elo	Syys	Loka	Marras	Joulu	Tammi		
Aloituskeskustelut																									
Tasapainotuslisämääräraha vuosille 2024–2025																									
Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahojen valmistelu																									
Kuulemiskierros, sisäiset vuokrat ja seurakuntien määrärahat																									
Kirkkoherrainkokous																									
Johtajisto																									
Seurakuntaneuvostot, kysymykset Webropol																									
YKN, asian esittely, keskustelu Howspacea																									
YKV, asian esittely, keskustelu Howspacea																									
Howspace-työskentely																									
Tulosten yhteen vetäminen																									
Lausuntokierros																									
Esitys seurakuntien määrärahojen jakoperusteista ja sisäisten vuokrien määrätysperusteista																							9.1. 23.1.		

YKN YKV

Kuva 8: Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahojen valmistelun eteneminen.

Yhteisen kirkkovaltuuston ja yhteisen kirkkoneuvoston jäsenet, kirkkoherrat ja yhteisten palveluiden johto (yhteensä 120 ihmistä) kutsuttiin mukaan Howspace-työskentelyyn, jossa oli sekä sisäisiin vuokriin että seurakuntien määrärahojen jakoon liittyviä kysymyksiä. Kysymykset linkittyivät läheisesti projektin tavoitteisiin (kysymykset liitteenä). Työskentely oli auki 16.4.–5.5.2024. Tänä aikana Howspace-sivulla vieraili yhteensä 65 ihmistä (54 % kutsutuista) ja kommentin kirjoitti 34 ihmisistä (28 % kutsutuista).

Seurakuntaneuvostoille lähetettiin sisäisiin vuokriin ja seurakuntien määrärahojen jakamiseen liittyvät kysymykset, joihin heitä pyydettiin vastaamaan huhti- tai toukokuun kokouksissaan. Myös seurakuntaneuvostojen kysymykset liittyivät läheisesti projektin tavoitteisiin (kysymykset liitteenä). Neuvostot raportoivat käymästään keskustelusta Webropol-kyselyn kautta. Suomenkielisistä seurakunnista vastauksensa on 20.5.2024 mennessä lähettänyt 14 seurakuntaa ja ruotsinkielisistä seurakunnista 2 seurakuntaa.

Työskentelyjen tulokset ovat materiaalin liitteenä. Tuloksia on hyödynnetty lausuntokierrokselle valittujen mallien analysoimisessa ja valitsemisessa. Ohjausryhmä on yksimielinen yhteiselle kirkkoneuvostolle lausuntokierrosta varten ehdottamistaan malleista.

Samaan aikaan sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahojen valmistelun kanssa valmistellaan työnjakoa sekä kiinteistö- ja tilastrategioita ja niihin perustuvia tilaratkaisuja. Näistä molemmista on tarkoitus päättää syksyllä 2024.

Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahojen projektin tehtävänä on työnjaon muutosten huomioiminen kokonaismäärärahan jaossa. Seurakuntien ja yhteisten palveluiden määrärahaosuudet lasketaan Työnjako-projektissa valmisteltavien päätösten perusteella.

Sisäisten vuokrien järjestelmä kytkee yhteen yhtymän tilastrategian ja kiinteistöstrategian. Periaatteet voivat olla erilaisia eri tilatyypin osalta. Vuokrajärjestelmä kuvaa kiinteistön omistamisen ja tilojen käytön suhdetta ja vastuiden jakoa. Se ohjaa myös tehokkaaseen ja tarkoituksenmukaiseen tilankäyttöön. Vuokrajärjestelmä auttaa päättäjiä ja muita toimijoita ymmärtämään todellisten tilakustannusten tasoa ja niiden suhdetta kaikkeen muuhun rahan käyttöön.

Projektin ohjausryhmä on yhteinen kirkkoneuvoston asettama (9.6.2022 § 235) ja siihen kuuluvat Esa Ahonen, Riitta Asikanius, Susanne Berner, Marja Heltelä, Timo Pekka Kaskinen, Ami Lainela, Otto Lehtipuu, Jukka Pakarinen ja Christoffer Perret. Ohjausryhmän puheenjohtajana toimii talouspäällikkö Pasi Perander. Läsnäolo- ja puheoikeudella kokouksiin

osallistuvat Osmo Rasimus, Juha Rintamäki, Juha Silander ja Wiking Vuori. Projektin omistaa hallintojohtaja Juha Silander ja projektipäällikkönä toimii Riikka Mylly.

Nykytilanne

Helsingin seurakuntayhtymän talouden kokonaiskuva

Helsingin seurakuntayhtymän taloustilanne on hyvä tällä hetkellä. Erityisesti siihen ovat vaikuttanut palkkojen ja eläkkeiden nousu, jonka myötä seurakuntayhtymä on saanut verotuloja selvästi ennakoitua enemmän. Samaan aikaan hintojen ja palkkojen nousu ovat kasvattaneet seurakuntayhtymän ja seurakuntien kuluja.

Vuonna 2024 yhteinen kirkkovaltuusto päätti taloussuunnittelun uusista periaatteista. Ne helpottavat seurakuntien taloudellista tilannetta erityisesti vuosina 2025 ja 2026. Oletettavaa on, että tämän jälkeen kirkollisverotulojen ja sitä myötä toimintakatteen nousu tasaantuu ja se tulee olemaan inflaatiota matalampaa.

Helsingin seurakuntien jäsenmäärä on laskenut tasaisesti koko 2000-luvun ajan. Kun huomioidaan jäsenkehityksen pitkäaikainen trendi, Helsingin seurakuntayhtymän ja sen seurakuntien tulee valmistautua tilanteeseen, jossa kirkollisverotuotot laskevat ja sitä myöten käytettävissä olevan rahan määrä tulee pienemään selvästi.

Samaan aikaan kohdistuu painetta kirkon valtiota saaman rahoituksen leikkaamiseen sekä siihen, millaisia jakoperusteita kirkon sisällä rahoituksen jakamisessa eri seurakuntatalouksien kesken käytetään. Kirkon valtiolta saaman rahoituksen tasoa esitetään pysyvästi alennettavaksi lähes 20 milj. euroa. Tämä tarkoittaisi Helsingin seurakuntayhtymän rahoitusosuuden pienenemistä noin 2,1 milj. eurolla (n. -15,5 %). Rahoitus kohdistuu hautaustoimen järjestämiseen, väestökirjanpitoon sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpitoon, jotka on lainsäädännöllä osoitettu kirkon hoidettaviksi. Mikäli eduskunta hyväksyy lain, sen on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2025. Seurakuntatalouksien ja Kirkkohallituksen rahoituksen jakoperusteisiin ollaan myös valmistelemassa muutosta. Näillä näkymin päätös siirtyy vuodelle 2025.

Sisäiset vuokrat

Kysymys tiloista ja niiden määrästä on yksi Helsingin seurakuntayhtymän isoista, tulevaisuuteen vaikuttavista kysymyksistä. Tilat ovat yksi keskeisistä seurakuntien työn resursseista ja mahdollistajista. Ihmisillä liittyy tiloihin myös syviä merkityksiä ja tunteita.

Samaan aikaan kiinteistöt ovat koko seurakuntayhtymälle ja sen seurakunnille suuri kuluerä, sillä ylläpidettävää, korjattavaa ja lämmitettävää rakennuskantaa on paljon. Helsingin seurakuntayhtymän kiinteistöistä valtaosa on rakennettu 1950–1980-luvuilla, joten ne tulee peruskorjata seuraavan 10 vuoden aikana. Koska kysymys on samoista kirkollisverotuloista, Helsingin seurakuntayhtymän tilojen määrä, niiden ylläpitäminen ja tulevaisuudessa eteen tulevat korjaustarpeet vaikuttavat suoraan siihen, kuinka paljon seurakunnilla on käytettävissä rahaa toimintaan. Jotta tilojen osuus ei kasva liian suureksi seurakuntayhtymän

taloudenpidossa, yhteinen kirkkoneuvosto on asettanut tavoitteeksi, että vuoteen 2030 mennessä Helsingin seurakuntayhtymä luopuu 40 000–45 000 m².

Sisäisten vuokrien järjestelmä on yksi väline tilakustannusten kohdentamiseen sekä kiinteistökannan ja sen kokonaisuuden hallintaan. Raha ja resurssit eivät sinänsä lisäänty Helsingin seurakuntayhtymässä sisäisen vuokran mallin valinnalla. Muutos syntyy erilaisten mallien erilaisesta ohjausvaikutuksesta.

Yhteinen kirkkovaltuusto on päättänyt tällä hetkellä käytössä olevasta sisäisten vuokrien laskentamallista tammikuussa 2022 (27.1.2022 § 6). Uudistuksen tavoitteena oli läpinäkyvyyden lisääminen ja tiloista tulevien kustannusten näkyväksi tekeminen. Vuoden 2023 alusta alkaen kunkin tilan sisäinen vuokra on perustunut tilasta tuleviin käyttökuluihin, kerkatuluihin ja poistoihin. Se on tehnyt tilasta tulevat todelliset kustannukset näkyviksi, mikä on lisännyt vuokrien läpinäkyvyyttä ja seurakuntien kustannustietoisuutta. Tämä on tukenut tilojen vähentämisen tavoitetta ja lisännyt tilojen yhteiskäyttöä.

Aiemmassa, vuoteen 2022 käytössä olleessa sisäisten vuokrien laskentamallissa (ns. Haahtelan malli) sisäinen vuokra muodostui teknisten mallien kautta lasketuista ylläpitovastikkeesta, korjausvastikkeesta ja perusparantamisvastikkeesta. Sisäinen vuokra oli tällöin laskennallinen eikä heijastanut kohteen todellisia kuluja. Sisäisten vuokrien muodostuminen ei ollut myöskään läpinäkyvää. Näiden asioiden vuoksi malli ei kannustanut tiloista luopumisiin.

Sisäisten vuokrien laskentaperusteita koskevaa päätöstä edelsi päätös tilamäärärahasta luopumisesta (YKV 9.12.2021 § 108). Vuoteen 2022 saakka seurakunnat saivat tilamäärärahaa, joka jaettiin seuraavasti: 1) Kirkkosalien, kappelien ja muiden jumalanpalvelukseen käytettävien tilojen osalta vuokramäärärahana sama summa, mikä on ollut näiden tilojen vuokran määrä. 2) Muiden tilojen vuokraamista varten erikseen määriteltävä kokonaismääräraha, joka on jaettu suomenkielisten ja ruotsinkielisten seurakuntien kesken samalla tavoin kuin palkka- ja toimintamääräraha. Vuoden 2023 alusta tilamääräraha poistui ja sitä vastaava osuus sisällytettiin seurakunnille osoitettavaan määrärahaosuuteen.

Sisäisten vuokrien muutos ja tilamäärärahan poistuminen vaikuttivat merkittävästi joidenkin seurakuntien toimintaan käytettävissä olevan rahan määrään. Erityisesti tämä koskee seurakuntia, joilla on paljon ja/tai suuria kirkkosaleja tai joiden tiloihin on viime vuosina tehty merkittäviä korjauksia.

Päätöksensä yhteydessä yhteinen kirkkovaltuusto (27.1.2022 § 6) totesi, että ”seurakuntien lausuntojen sekä laadittujen mallinnusten pohjalta on käynyt ilmeiseksi, että sisäisten vuokrien määräytymisperusteita on tarpeellista jatkokehittää vielä tulevien vuosien aikana”.

Seurakuntien ja yhteisten palveluiden välinen määrärahajako

Seurakuntien ja yhteisten palveluiden välinen määrärahajako perustuu Helsingin seurakuntayhtymän perussäännössä määriteltyyn työnjakoon seurakuntien ja yhteisten palveluiden välillä.

Rohkeasti yhdessä -työskentelyn yhteydessä yhteinen kirkkovaltuusto päätti (9.12.2021 § 109) kasvattaa seurakuntien prosenttiosuutta suhteessa yhteisiin palveluihin vuosina 2023–2025 seuraavasti:

	2022	2023	2024	2025
	%-osuus	%-osuus	%-osuus	%-osuus
Seurakunnat	53,18 %	54,40 %	54,90 %	55,40 %
Yhteiset palvelut	44,86 %	43,50 %	43,00 %	42,50 %
Tarveharkintainen määräraha	1,96 %	2,10 %	2,10 %	2,10 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %

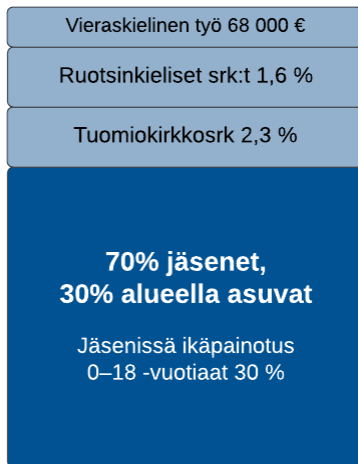
Taulukko 1: Seurakuntien määrärahaosuuden kehittyminen vuosina 2022–2025 YKV päätöksen (9.12.2021 § 109) mukaan.

Taloussuunnittelua ohjaavia periaatteita koskevan päätöksen myötä tehtiin uudet laskelmat toimintakatteen jakautumisesta eri toimijoiden kesken. Laskelmia on sovellettu vuodesta 2025 alkaen. Seurakuntien ja yhteisten palveluiden määrärahojen jakosuhteen lähtökohtana ovat vuoden 2025 määrärahojen suhteelliset jako-osuudet.

Yhteinen kirkkovaltuusto päättää seurakuntien ja yhteisten palveluiden välisestä työnjaosta. Työnjako 2026 -projektin linjausten perusteella tarkastellaan seurakuntien ja yhteisten palveluiden välistä määrärahan jakosuhdetta, joka vastaa uutta työnjakoa ja palvelujen tasoa.

Seurakuntien määrärahojen jakaminen

Yhteinen kirkkovaltuusto on päättänyt tällä hetkellä käytössä olevista seurakuntien määrärahojen jakomalleista 27.1.2022 (§ 6) olleessa kokouksessaan samaan aikaan, kun se päätti nykyisestä sisäisten vuokrien mallista. Jakoperusteet pysyivät pitkälti samanlaisina kuin päätöstä edeltävinä vuosina. Ne perustuvat seurakunnan jäsenmäärään (70 %) sekä alueella asuvien määrään (30 %). Lisäksi määrärahaossa huomioidaan alle 18-vuotiaat seurakuntien jäsenet, Tuomiokirkkoseurakunnan asema, ruotsinkieliset seurakunnat sekä vieraskielinen työ.

Kuva 9: Seurakuntien määrärahojen jakaminen vuoden 2022 päätöksen mukaan.

Seurakuntayhtymien kesken on eroja siinä, kuinka rahat seurakuntien kesken jaetaan. Helsingin seurakuntayhtymässä seurakuntien alueella asuvat on huomioitu rahanjaossa vuodesta 2011 alkaen. Kirkkoon kuulumisen on laskenut Helsingin seurakunnissa koko 2000-luvun. Alueella asuvien huomioimisella haluttiin talouden osalta mahdollistaa se, että seurakunnat voivat kohdistaa työtään myös kasvavalle alueella asuvien ja kirkkoon kuulumattomien väestölle.

Suurella osalla seurakuntayhtymiä seurakuntien saama määrärahaosuus määrittyy seurakunnan jäsenmäärän perusteella. Näin esimerkiksi Espoon seurakuntayhtymässä. Vantaan seurakuntayhtymässä jokainen seurakunta saa samansuuruisen perusosan. Jäljelle jäävä raha jaetaan seurakuntien kesken jäsenmäärän suhteessa. Vantaan seurakuntayhtymä on kehittämässä rahajakomalliaan. Tulevaisuudessa siinä huomioidaan mahdollisesti enemmän myös seurakunnissa tehtävää työtä.

Tuomiokirkkoseurakunta on saanut yhdistymisestään (vuosi 1999) asti keskustamäärärahaa, jonka myöntäminen perustui Tuomiokirkkoseurakunnan tekemään selvitykseen seurakunnan seurakuntayhtymää, hiippakuntaa, valtiovaltaa, akateemisia yhteisöjä, kirkollisia järjestöjä, Helsingin kaupunkia ja kulttuurielämää palvelevista toiminnoista.

Seurakunnan oman arvion mukaan sen työstä yli 2/3 kohdistuu muuhun kuin oman paikallisseurakunnan toimintaan. Seurakunnan alueella ovat myös maan suosituimmat vihkikirkot. Koko pääkaupunkiseutua palveleva toiminta aiheuttaa Tuomiokirkkoseurakunnalle huomattavia kustannuksia erityisesti kiinteistö- ja henkilöstökuluissa.

Ennen vuotta 2023 Tuomiokirkkoseurakunnan erityisliisä oli 2,1 % suomenkielisten seurakuntien määrärahan kokonaismäärästä. Yhteisen kirkkovaltuuston 27.1.2022 (§ 6) tekemän päätöksen mukaan vuodesta 2023 alkaen se on 2,3 % suomenkielisten seurakuntien määrärahan kokonaismäärästä.

Vuoden 2023 käytössä olleen sisäisten vuokrien laskentamallin ja tilamäärärahan poistumisen myötä Tuomiokirkkoseurakunnan sisäiset vuokrat ovat kasvaneet merkittävästi. Tätä kattamaan Tuomiokirkko on saanut yhteisen kirkkovaltuuston (27.1.2022 § 6) myöntämää

tasapainotusmäärärahaa vuosille 2023–2025. Tämän lisäksi seurakunta on saanut tukea 50 % Tuomiokirkon sisäisistä vuokrista yhteisen kirkkovaltuuston seurakunnille vuosille 2024 ja 2025 myöntämän tasapainotuslisämäärärahan kautta (YKV 27.04.2023 § 38).

Syksyllä 2022 tehtiin valtuustoaloite koskien Tuomiokirkkoseurakunnan toimintaedellytysten turvaamista. Aloitteessa todettiin, että Tuomiokirkkoseurakunnalla on suuret taloudelliset haasteet muuttuneiden sisäisten vuokrien vuoksi, eikä näköpiirissä ole helpotusta tilanteeseen. Aloitteen tekijät pyysivät selvitystä ja tarvittavia päätöksiä nopeutetulla aikataululla Tuomiokirkkoseurakunnan toimintaedellytysten turvaamiseksi jo vuosiksi 2023–2025. Aloitteen vastauksessa (YKV 8.12.2022 § 114) painotettiin, että Tuomiokirkkoseurakunnan, kuten myös muiden seurakuntien, talouskehitystä on tärkeää seurata tiiviisti vuosien 2023–2025 aikana. 8.12.2022 olleessa kokouksessaan yhteinen kirkkovaltuusto palautti asian uuteen valmisteluun.

Helsingin seurakuntayhtymässä on viisi vieraskielistä ryhmää. Nämä ovat arabia, englanti, kiina, venäjä ja viro. Englannin- ja venäjänkielisen työn kotipesäseurakuntana toimii Matteus församling, viron- ja kiinankielisen työn kotipesäseurakuntana toimii Kallion seurakunta ja arabiankielisen työn kotipesäseurakuntana toimii Herttoniemen seurakunta.

Vieraskielisen työn lisä osoitetaan niille seurakunnille, jotka toimivat vieraskielisten ryhmien kotipesäseurakuntina. Kotipesäseurakunnat tarjoavat ryhmille tilat ja työskentelyfasilitetit. Vieraskielisten työntekijöiden palkka maksetaan Yhteisestä seurakuntatyöstä.

Liitteet

Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahaajaon valmistelu

- Sisäisten vuokrien ja seurakuntien määrärahaajaon mallit
- Mallien hyödyt ja haitat

Laskelmat

- Sisäiset vuokrat
- Seurakuntien määrärahojen jakaminen
- Kuusi yhdistelmää

Keväällä 2024 järjestetyn kuulemiskierroksen yhteenveto

- Kysymykset
- Yhteenveto vastauksista

Ohjausryhmän asettaminen sekä edellinen seurakuntien määrärahajakoperusteita ja sisäisten vuokrien määräytymisperusteita koskeva päätös

- Ohjausryhmän asettaminen (YKN 9.6.2022 § 235)
- Seurakunnille osoitettavan määrärahan jakoperusteet sekä sisäisten vuokrien määräytymisperusteet vuosille 2023–2025 (YKV 27.1.2022 § 6)
- Kertaluonteisten kulujen jaksotusperiaatteet sisäisissä vuokrissa 1.1.2023 alkaen (YKV 27.1.2022 § 6, liite)